

KADRO

AYLIK FİKİR MECMUASI

31

TEMMUZ

1934

İÇİNDEKİLER:

KADRO

İş kanunu, cemiyetin temel kanunlarından biridir.

II. Kıymetsiz «Sa'y» den kıymetli «Sa'y» e. Şevket Süreyya

Pamuk sanayii, pamuk ziraatinde inkılâp istiyor.

Dr. Vedat Nedim

Gümüş meselesi.

İsmail Husrev

Sanayi kuruluşunda eleman meselesi.

M. Şevki

Hüseyin Cahit Beyin hazin tarafı.

Şevket Süreyya

Kronik.

Yakup Kadri ve Burhan Asaf Beyler seyahatte bulunduklarından bu sayımız yazılardan mahrum kaldı.

KADRO

Sönmüş bacaların dibinden dönüp memlekete doğru bakınca, yabancı memleketlerden Memleketin görünüşü, yalnız umutverici değil aynı zamanda göğüsşiricidir. Yabancı memleketlerin mumyalaşmağa başlamış ümran manzarası ortasından dönüp kendi bozkırlarımıza bakınca, Türk başaklarile genç Türk bacalarının sevişmesini görmek, taze şiryanların içinden tazeleşmiş kanın aktığını görmek gibi göz alıyor.

Sınıflara ve fırkalara bölünmüş millet bünyelerinin manevî yı-kıntıları ortasında liderlik edebilmek için kanter içinde didinen avazları çıktığı kadar haykıran insanları gördükçe, Türk milletin yüksek ve kutlu mukadderatını on dört yıldanberi zaferden zafere ileten büyük Şefin yalçın kametini tarihin zeminine heybetle aksetmiş görmek, Onun esrarlı, onurlu, sessiz ve alayıssız Şef kudreti'ni, milletin varlığı gibi bir parçadan dökülmüş, milletin varlığı gibi sağılâm ve sonrasız gösteriyor.

Her tarafta şef-krizi ya bir fısıltı, ya bir çılgın ya bir hazin müşahede halindedir. Memleketler var ki, şef mevkiinde olanların yanıbaşlarında fırtınalar esiyor. O memleketlerden bizimkine bakınca, bizim şefin bulunduğu yüce noktada yaprak kımıldamadığını görmek kalplere sükûn, dimağlara ferahlık veriyor. Milletten şefe doğru muhabbetin, milletten şefe doğru salâhiyetin, milletten şefe doğru sadakat ve itaatın bu ne hudutsuz ölçüsüdür ki, şefte, milletin bütün varlığı, bütün kurtuluş ve kuruluş kararı ve bütün manevî kıymetleri bu kadar eşsiz bir sembol bulabiliyor!

Kara halk yığınlarının umutsuzluktan şaşkınlığa kadar teessürler duyduğu, hiddetlendiği yahut derin bir depresyonun çukuru-na düştüğü memleketlerden bizimkine bakınca, çalışan kolların

yükseğinde ileriye inanla bakan gözlerle insan gövdelerinin çalışkan karıncalar gibi kendilerine yeni yurdu yaptıklarını görmek yıkılanın karşısında doğanın bizler olduğunu öyle su götürmez bir surette isbat ediyor ki, hâdiseler yağmuru altında memlekete dönerken, insan büyük Şefin büyük yurdu yarattığı devirde gelmiş olduğuna sevinerek, vazifesine, bıraktığı noktada severek koşuluyor.

●
Yabancı memleketlerin manevî kasveti, onların maddî umranı üzerine ıssız bir gece gibi iniyor. Halbuki bozkırımızın bağrından fışkıran ilk filizler, tatlı ve bahtiyar bir gebeliğin yanılmaz müjdelerini veriyor.

İnkılâbın ideolojisi :

**İş kanunu,
Cemiyetin temel kanunlarından biridir.⁽¹⁾**

II.

Kıymetsiz “sa’y,, den kıymetli “sa’y,, e.

Şevket Süreyya.

Ücretli sa’yın kıymeti meselesi :

Makinalı sanayiın inkişaf sür’atı ile işçi adedinin genişlemesi temposu her memlekette başka başkadır. Fakat umumî kaide şudur ki bu sanayiın inkişafı her yerde işçi hacmini çoğaltır ve makinalı sanayiın ilk inkişaf safhalarında işçi gücü, yahut piyasaya arzolunan ücretli sa’y daima ihtiyaçtan fazladır.

Fakat bu ihtiyaçtan fazlalık, kendi iptidai sanayiini kaybeden, fakat yeni makinalı sanayia da geçemiyen memleketlerde bilhassa kendini gösterir. Cümhuriyetten evvelki Türkiye ise bu memleketlerden biri idi. Binaenaleyh eski Türkiyede sermayedarlık münasebetlerinin teessüsü ile insan sa’yinin kıymetsizleşmesi aynı zamanda başladı. Garpta makinalı sanayiın inkişafı garplı insanın kol kuvveti için yeni ve geniş bir pazar yaratırken, şarkta ve bilhassa bizde sermayedarlık münasebetlerinin teessüs etmesi, fakat makinalı sanayiın doğmaması, milli mikyasta bir sefaletin başlangıcı oldu.

Binaenaleyh Türkiyede sa’y kıymetsizliği, eski yarımüstemlekeliğe yakışır kötü bir iktisadi hâdisedir ve şimdi millî iktisadiyatımızın inkişafı seyrinde millî teknik, millî sermaye, millî iktisat teşkilâtı gibi, bizzat «sa’y» in de lâayık olduğu yüksek kıymet seviyesine çıkarılması millî umdelerimizden biri olmalıdır.

Türkiyede eski devirden miras kalan sa’y kıymetsizliğinin bit-tabi daha şimdiden bütün alâimile tasfiye olunduğunu iddia etmek olamaz. Aşikâr bir şeydir ki kıymetsiz sa’yden kıymetli

(1) Son defa Yüksek İktisat Meclisince de tetkik olunan iş kanunu lâ-yıhası münasebetle yapılan bu tetkikin birinci sayısı geçen nüshamız-da intişar etmiştir.

sa'ye geçiş seyri nihayet mühim bir zaman ve bir iktisadî plân işidir. Maamafih biz burada sadece siyasi, iktisadî ve ilmî ba- kımdan sa'y ve sa'yin kıymeti unsurlarını tetkik edeceğimiz için meseleyi yalnız anahatlarla alacağız. Mevzuu ilmî bir esas dahilinde görebilmek için evvelâ iş creti ile iş ücretinin unsur- lar üzerinde durmak lâzımdır.

İş creti:

İşçi creti *reel* ve *nominal* olmak üzere iki noktai nazardan m- rattığı kıymetlerin, kendisine iade edilen kısmıdır. İşçi bu - retle, iş esnasında zayi ettiği kuvvetleri yeniden telfi etmek, bundan başka da evlenmek, yani çoğalmak ve nesli temdit et- mek imknlarını bulur.

İşçi creti *reel* ve *nominal* olmak üzere iki noktai nazardan m- talea edilir (2).

Reel iş creti, işçinin kendisinin ve ailesinin, *o memleketteki hayat pahalılığı derecesine göre*, zarurî ve hayat ihtiyaçlarını temin edebilmesi için alması icap eden yevmiyedir.

Nominal iş creti ise, işçinin ve ailenin hakikî ihtiyaçlarına göre hesap edilen değil, *o memleketteki iş arz ve talebine göre işçiye nakten ödenen yevmiyedir*. Meselâ yevmiye 95 kuruş - ret alan bir maden amelesinin aldığı bu para, onun nominal yevmiyesidir. Bu yevmiye ise işçinin hakikî ihtiyacından ya faz- ladır, ya eksiktir. Binaenaleyh reel yevmiye ile nominal yevmi- ye arasında, heman umumiyetle lehte veya aleyhte geniş fark- lar bulunur. Müstesna zamanlarda ve müstesna memleketlerde, bazan nominal yevmiyenin, yani işçinin aldığı ücretin reel yev- miyeye yaklaştığı, hattâ onu aştığı görülür. Fakat umumiyetle denebilir ki, nominal yevmiye, reel yevmiyenin ekseriya altın- da kalır. İşte bu fark oğald mı sa'y kıymetsizleşiyor demektir. Eğer sa'y büsbütün kıymetsizleşmekte devam ederse, *o zaman*

(1) Canlı sermaye mefhumu içine, sermaye hareketlerinde sa'y ile m- essir olan bütün insanların, yani yalnız işçi değil, mühendis, teknisyen, orgizatr ve saire şeklindeki bütün fertlerin girmesi tabiidir. Mama- fih biz burada tetkikimizi yalnız iş kanununun şumul sahasında yaptı- ęımız için iş ücretini yalnız amele creti olarak aldık.

(2) İktisat ilminde beynelmlel stlahlar haline gelen bu kelimeleri, resm bir karşılık bulununcaya kadar biz de aynen kullanmayı muva- fık saydık.

memleketin iş hayatında vatandaşın sefaleti başlamış demek olur. İşte iş kanunlarının umumiyetle ilk hedefi iki yevmiye arasındaki bu farkı kontrol suretile vatandaşın sefaletine mani olmaktır. Binaenaleyh iş kanunları içtimai bakımdan, kıymetsiz sa'yi, kıymetli sa'ye doğru ulaştıran bir teşrii vasıta demektir. Bu vasıtanın gayesine uygun işliyebilmesi için de, her şeyden evvel, kanunun tatbiki ve buna ait meselelerin tetkiki ile muvazzaf olan teşkilâtların, sa'yin kıymeti meselelerini ve bu meselelerin unsurlarını evvelâ binnazariye idrak, sonra da hayat üstünde filen mürakabe ve takip edecek vaziyette olmaları şarttır.

Hayat pahalılığının dinamiği:

Buraya kadar verdiğimiz kısa izahlardan da anlaşılıyor ki bir memleketin yevmiye meselelerinde, yahut reel ve nominal ücretlerin fiat müş'irelerinde en mühim rolü oynayan unsur, o memleketteki hayat pahalılığı derecesidir. Bir memleketteki iş ücretlerinin yüksek veya alçaklığını anlayabilmek için oradaki hayat pahalılığı müş'ireleri ile iş ücretleri arasındaki nisbetleri bulmak icap eder.

Binaenaleyh biz de bu vadide bir takım hükümlere varabilmek için evvelâ memleketimizdeki hayat pahalılığı ve iş ücretleri üzerinde bazı nisbetleri tesbite çalışalım (1).

İş ücreti tetkikleri bakımından hayat pahalılığı, vasatî mevcutlu bir işçi ailesinin muayyen bir memlekette, muayyen bir zamanda ve o zamanın zarurî ihtiyaçlarına göre, kendi hayatını devam ettirebilmek için muhtaç olduğu muayyen ihtiyaçların para ile ifadesi demektir.

Bizde hayat pahalılığı istatistikleri bilhassa Cumhuriyet devrinde tertip olunmağa başlamıştır. Bu bahis üstünde, Osmanlı bankasının, İstanbul Ticaret odasının, Ziraat bankasının ve en son Cumhuriyet Merkez bankası ile İstatistik Umum müdürlüğünün neşriyatını anmak lâzımdır.

(1) Şimdiye kadar hiç bir suretle temas ve tetkik olunmayan, halbuki kanaatimizce millî iktisat kuruluşumuzun mühim unsurlarından biri olan bu bahisleri burada noksan bulanlar olabilir. Fakat eldeki materyellerin ne kadar kıt olduğu düşünülürse, ileride alâkadarların bittabi yapacakları yeni etütlere kadar bu kısa müşahedelerle iktifa etmek zarureti kendiliğinden anlaşılır.

Bu hususta bir fikir verebilmiş olmak için iki kişilik bir işçi ailesinin İstanbul şeraitine göre harpten evvel, buhrandan evvel ve buhrandan sonraki ihtiyaçlarının başlıcalarını bir cetvel halinde tesbite çalışalım:

İki kişilik bir işçi ailesinin zarurî ihtiyaçları (İstanbulda)

Zarurî ihtiyaç maddeleri	1914 de fiatlar kuruşu	1927 de fiyatlar kuruş	1932 de fiyatlar kuruşu	1914 pahalılık seviyesi %	1927 pahalılık seviyesi %	1933 pahalılık seviyesi %
Ekmek 50 okka	50	800	450	100	1.600	900
Et 13 „	90	1.170	780	100	1.120	999
Yağ 3 „	66	750	375	100	1.125	567
Şeker 4 „	9	240	540	100	2.800	6.000
Pirinç ve makarna 6 okka	15	300	450	100	2.000	3.000
Gaz 1 teneke	21	390	390	100	1.885	1.885
Sebze 30 okka	30	350	400	100	1.050	1.133
Kömür 60 „	45	500	360	100	1.060	800
Üstbaş (aylık tak-siti)	65	1.000	1.000	100	1.530	1.530
Kira	80	1.200	1.200	100	1.500	1.500
Kahve-tütün	29	300	300	100	1.100	1.034
Yekûn...	500	7.000	6.245	vasa.100	va. 1.580	1.249

Bundan başka hastalık, vefat veya eğlence gibi zarurî haller için olan ihtiyaçları da hesap etmek lâzımsa da biz bu cihetleri hesaba dahil etmedik. Ancak vergiler vardır ki bunları her halde masraf ihtiyaçları içinde göstermek icap eder.

Meselâ 1914 de Türkiyede nüfus başına isabet eden umum vergiler miktarı senevî 103 kuruş altın para, yahut 824 kuruş kâğıt para (1) olduğu halde 1927 de şehir ahalisinin yalnız vasıtasız vergilere ödediği para senevî 3680 ve 1933 te 4190 kuruşa baliğ olmaktadır. Şu halde Türkiyede amele yaşayış şeraitinde, yahut hayat pahalılığında 1914 seviyesine nazaran:

	1927 de	1933 te
Zarurî ihtiyaçlar fiatlarında vasatî	% 1580	% 1249
Tediye edilen vasıtasız vergilerde	% 3572	% 4067

(1) 1914 de şehir halkına isabet eden vasıtasız vergiler miktarı beher nüfusa 40 kuruş altın, yahut 320 kuruş kâğıt para idi.

bir fark vardır. Filhakika Türkiyede hayat pahalılığı 1914 senesine nazaran 1923 ten itibaren son buhran senelerine kadar bir yükseliş kaydetmiş ve sonra heyeti umumiyesile şöyle bir seyir takip eylemiştir:

Türkiyede hayat pahalılığı seyri

Seneler	Türkiye vasatısı	Ankara vasatısı	İstanbul vasatısı
1914	% 100	% 129	% 86
1923	1.279	1.315	1.163
1924	1.343	1.347	1.354
1925	1.415	1.460	1.461
1926	1.466	1.475	1.485
1927	1.452	1.624	1.303
1928	1.474	1.631	1.299
1929	1.533	1.752	1.692
1930	1.317	1.533	1.399
1931	1.131	1.356	1.230
1932	1.165	—	—

Dikkat: 20 Vilâyet merkezinde 20 kalem havayıcı zaruriye perakende fiyatları (kuruş olarak).

Şimdi geçinme müş'irelerindeki bu tahavvülâtı; bilhassa iki kişilik bir amele ailesinin vasatı ihtiyaç nisbetlerini ele alarak harpten evvel ve harpten sonra başlıca sanayi şubelerindeki vasatı iş ücretlerini karşılaştırsak buradan Türkiyede de reel ve nominal yevmiyeler arasındaki bu mükayese tarikile ücretli sâyin kıymeti keyfiyetini (1) tesbite çalışabiliriz.

1914, 1927, 1932 de ve bilhassa İstanbul esası üzerine vasatı basit iş ücretlerini bilhassa 7 büyük sanayi şubesi üstünde tetkiki edelim:

(1) İlk defa tetkik olunduğu için bittabi anahatlarla göstermekte olduğumuzu tekrar ederiz.

Türkiyede sanayide vasatı iş ücretleri (1).

İstihsal şubesinin ismi	1914 de yevmiye	1927 de yevmiye	1934 de yevmiye	NOT
1—Gıda sanayii; Değirmencilik, bira, konserve	11.8 Kr.	120 Kr.	110	Her istihsal şubesi hızasında gösterilen yevmiyeler, o tarih te o istihsal şubesinde cari olan vasatı yevmiyelerin vasatıdır.
2—Dokuma „ : Yün, pamuk, trikotaj	6.1 >	93 >	100	
3—Dericilik „ : Dibağlık, saraçlık ...	13.6 >	186 >	125	
4—Maden „ : Madeni imalât ve bahriye sanayii	10.5 >	130 >	150	
5—Ağaç „ : Marangozluk, kutu ...	16.9 >	185 >	125	
6—Toprak „ : Tuğla, kireç, çimento..	13.8 >	100 >	105	
7—Kimya „ : Yağ, sabun, müs- kirat	13.7 >	—	90	
Sanayide vasatı yevmiye:	12.8	135.5	115	

Bu listede rakamlar, hakikatin hiç olmazsa nisbeten yakın ifadesi olarak alındığı takdirde memleketimiz sanayiinde de vasatı nominal yevmiye 1914 de 12.8, 1927 de 135,5 ve 1933 te 115 kuruştur demektir. Filhakika 1927 ile 1933 arasındaki yevmiye sukutu bir bakışta gözü celbeder. Fakat bunun sebebi nihayet hayat vasıtalarının, bilhassa yiyeceğin de kısmen ucuzlamış ve buna mukabil sanayie vâki olan işçi müracaatının bilâkis artmış olmasıdır. Hulâsa bu rakamlar ele alındığı takdirde memleketimizde işçi yevmiyelerinde (1914) e nazaran:

1927 de % 1050
1933 te % 884

bir tereffü vardır.

Halbuki yine evvelki sahifelerde verilen rakamlardan ve nisbetlerden anlaşıldığı üzere memleketimizde (1914) e nazaran:

(1) 1914 iş ücretleri mülga Ticaret ve Sanayi Nezaretinin salnamesinden alınmıştır. 1927, 1932 rakamları (Muasır Türkiyenin iktisadi inkişaf imkânları) isimli ve henüz neşrolunmayan kitabımız için bizzat yaptığımız toplamalardır.

	1927 de	1933 te
Hayat pahalılığındaki tereffü nisbeti	% 1580	% 1249
İşçi hissesine düşen bilâvasıta rüsum- daki tereffü nisbeti	% 3572	% 4067
Mecmuu	% 1630	% 1825

Ve iş ücretleri ise keza (1914) de nazaran:

1927 de % 1050

1933 te % 884

artmış bulunduğu için nominal iş ücretinin artış temposu ile reel iş ücreti hattı arasındaki açıklık oldukça mühimdir demek olur. Şu halde esasen daha (1914) senesinde de reel yevmiyenin altında olan nominal yevmiye, 1927 ve 1933 te de bu hattın seviyesine henüz çıkamamış (1) dı:

1919 da	Nominal yevmiye	=	12.8
	Reel yevmiye	=	16.6
1927 de	Nominal yevmiye	=	135.5
	Reel yevmiye	=	250
1933 de	Nominal	=	115
	Reel yevmiye	=	225

Bu nisbetler, Türkiyede sa'y kıymeti hattının, bilhassa iş kanununun, iş emniyetine, istikrara, içtimai muavenete, iş saatine ve iş ücretine müteallik maddelerile yükseltmek istenildiği zaman hangi mebdelerden hareket edilmesi icap ettiği hakkında bir fikir verse gerektir.

Çünkü bir memlekette pahalı hayat ve ucuz yevmiyenin ilk menfi tesirleri «İş verimliliği» nin derecesi üstünde görülür (2). Memleketimizde ise iş verimliliği derecesinin, bize nazaran daha evvelden sanayileşmiş, binaenaleyh daha müterakki memle-

(1) Bu vaziyetin her memlekette böyle olduğunu da ayrıca kaydetmek lazımdır. Hattâ şimdi cihanda mecmuu otuz beş milyonu aşan işsiz vardır ki bunların cüz'i bir kısmı ancak devlet yardımile ve mütebakisi hattâ aç yaşarlar. Bu noktadan bakıldığı zaman Türkiye mütemadiyen yeni iş sahaları açan yegâne memlekettir. Zaten nominal yevmiye, Amerikanın müstesna yılları (1920 - 1927) hesap olunmazsa hemen hiç bir zaman ve hiç bir yerde reel yevmiye seviyesine çıkmamıştır.

(2) İş verimliliği, işçinin bir iş saati zarfındaki iş muhassalasıdır.

ketlere nazaran umumiyetle dun olduğunu kabul etmek lâzımdır. Zaten bunun içindir ki bir kısım sanayiciler, kendi müessesinin tekniğini ilerletmek ve amelenin iş kabiliyet ve meharetiini arttırmak suretile temin edebilecekleri iş verimliliğini, iş saatlerini uzatmak veya yevmiyeleri kısaltmak suretile elde etmek isterler. Binaenaleyh iş kanununu tatbik ile mükellef olacak devlet teşekküllerine burada da bir vazife düşüyor ki o da, nominal yevmiyeyi kısmadan, iş saatlerini kanun çerçevesi haricine taşırmadan, fakat aynı zamanda devlet veya millî teşekkül sermayesini tehlikeye de koymadan, bilhassa tekniği ilerletmek ve Türk amelesinin iş kabiliyetini arttırmak suretile Türkiyede «İş verimliliği» hattını çok yükseklerle çıkarmaktır.

Türkiye’de iş kuvvetinin mahiyet itibarile tasnifi:

Yazımızın bu kısmına nihayet verirken Türkiyede sa’yını iş piyasasına arzeden vatandaşları işe olan alâkalarının mahiyetine göre de ayrıca gözden geçirmek icap eder. Çünkü yalnız bizde değil, bütün memleketlerde iş kanunlarının en esaslı iştigâl mevzularından biri de amelenin «Amelelik mahiyeti» nin ve binaenaleyh kanunun sahai şümuli ile olan alâka ve münasebetinin tayinidir.

Memleketimizde başlıca üç tip iş unsuru görülebilir:

- 1 — Mevsim işçileri,
- 2 — Köyle alâkadar amele,
- 3 — Topraktan veya şahsına mahsus iş âlet ve vasıtalarından tamamile ayrılmış işçi.

Bunlar haricinde, yine kendi mukadderatını iş piyasasına bağlayan, fakat buradaki içtimaî grupların hiç birisine ithal edilmeyen yok değildir. Meselâ büyük atelye ve imalâthanelerde götürü iş alanlar, yahut ziraî işletmelerdeki yandaşmalar, rencberler, çobanlar, yıllıkçı (1) esnaf nezdindeki çırak ve kalfalar ve saire gibi. Maamafih umumî gruplar haricindeki bu nevi iş alışverişini şimdilik mevzuumuzdan hariç bırakıyoruz.

1 — Mevsim işçileri:

Türkiyede ziraatin en kesif ihracat maddelerini teşkil eden tü-

(1) Ziraat işçilerine ait ahkâmın şimdilik iş kanununa girmemesi düşünülmektedir.

tün, pamuk gibi mahsulâtın zeriya ve hasadı, üzüm, incir gibi maddelerin manipülasyonu muayyen zamanlarda kalabalık iş kuvvetine lüzum gösterirler. Binaenaleyh, haziran aylarından itibaren Adana ve İzmir havalisinin pamuk plântasyonları orta ve cenubî Anadolu'nun mevsim işçilerini akın akın celbetmeğe başlar. Pamuk işlerini üzüm ve incir hasadı ve bu meyvaların manipülasyon işleri takip eder.

Mevsim işçisi tam köylüdür. Fakat onun yurdu orta ve şarkı cenubî Anadolu yaylasının basit hububatından başka esaslı bir şey vermiyen yüksek köyleridir.

Buralardaki iklim farkını ve arazinin irtifai itibarile hasat mevsimi Adana ve İzmirin sıcak ovalarından daha sonra başlar. Bundan başka bu mıntakadaki basit hasat işleri nihayet kadınlar tarafından da yapılabilir. Binaenaleyh mevsim işçilerini teşkil eden köylüler Adana ve İzmir ovalarındaki mevsimlik işlerden sonra yine yaylalarına çekilir ve tam bir köylü hayatı yaşarlar.

Bunların sayısı, orta derecede bereketli olan senelerde Adana ve İzmir havalisinde (30.000) den fazla sayılmıştır (münhasıran hariçten gelenler). Ücretleri tamamiyle gayri muayyen olup iş mevsimlerinin haftalarına ve aylarına göre değişir ve ekseriya aynen tediye yapılır. Bunların sıhhat ve ücret meseleleri hali hazırda tamamiyle tesadüfi hallere ve birtakım simsarların keyfine bağlanmış gibidir. İş kanununun bu mevsim işçileri için tanzim edici ve koruyucu kayıtları ihtiva etmesi faydalı olacaktır. Yine bir nevi mevsim işçileri olan manipülasyoncular (tütün veya meyva depolarında işliyenler, istif edenler) bu sayıya dahil değildirler. Manipülasyon işlerinde ücret ve iş saatleri muayyendir. İşleri götürü alınabilir ve ücretleri münhasıran *nakten* tediye olunur. Bu işlerde işçi köylülükten hattâ bazan tamamiyle sıyrılmıştır. Manipülasyon işleri bilhassa İstanbul, İzmir, Bursa, Samsun gibi merkezlerde toplanmıştır. Bu şehirlerde filen çalışan değil, fakat işe amâde manipülasyon işçilerinin adedi iyi senelerde bazan (50.000) i geçer. Bunun 7.000 - 12.000 i İstanbulda, 13.000 - 15.000 i nefsi İzmir ve havalisinde, mütebakisi diğer şehirlerdedir. Manipülasyon işleri sahası iş ücretinin en ziyade temevvüçler gösterdiği sahadır.

2 — Yarıköylü işçiler:

Bunlar mevsim işçilerinden daha farklıdır. Bu zümrenin en tipik misalini Ereğli - Zonguldak maden havzası verir. Buralarda köy, ekseriya çocuklarını barındıramıyacak kadar akimdir. Arazi hayvan sürülerinin dolaşacağı mer'a ve yaylalardan mahrumdur. Kayalıklar ve çalılıklar arasında, açılan tarlalar gübresiz ve bereketsizdir. Halbuki civarda her zaman iş kaynağı olan madenler vardır. İşte bu şerait zonguldak ve emsali madenler etrafında yarıköylü bir işçi tipinin doğmasına sebep olmuştur.

Maden işçisi yarıköylü vaziyetini kolay kolay terketmez ve her işçiyi, madenlerde yoruldukça, babası, oğlu, yahut hemşerisi istihlâf eder. Bu itibarla ocaklar etrafında âdeta köylere uygun bir işçilik taksimatı vücut bulmuştur ve iş kanununun daha ilk adında mukavemetlerine maruz kalacağı kurnaz bir iş madrabazları zinciri teessüs etmiştir. Zonguldak havzasındaki bu yarıköylü işçilerin sayısı da sırasına göre 8.000-12.000 ve vasatî yevmiye 90-120 arasında tahavvül eder. Bunlardan başka hali hazırda diğer maden mıntakalarile, muhtelif istikametlerde devam eden demiryolları inşaatında da keza yarıköylü bir iş alıcılar kalabalığı türemiştir.

3 — Topraktan ve kendine mahsus iş âlet ve vasıtalarından ayrılmış amele:

Bu kısım işçi, asrımızın sanayi, transport.. ve sair mümasil istihsal şubeleri işçileridir; iş kanununun bilhassa şümül sahasına aldığı işçi tipi de budur.

Bu nevi amele mevsim işçilerinden, bütün ömrü müddetince yevmiyeye bağlanmak, yarıköylü işçiden de toprakla her türlü alâkasını kesmekle tefrik olunur. Bunlar her yerde ve her zaman «şehir» in ve «makina» nın etrafında yaşar. Makina kuvvetinin sanayie tatbik olunduğu her yerde kendiliğinden doğar. Türkiyede ücretli sa'y sahasına atılmanın sebepleri ve binaenaleyh ücretli sa'y erbabının içtimaî menşei çok çeşitlidir. Bu itibarla geniş bir tetkik mevzuu olan bu bahse burada fazla yer vermek kabil olamayacaktır. Maamafih bir kaç cümle ile bu sebepler şöylece hulâsa edilebilir:

1 — Harpler: Harpler ve uzun seferberlikler bazı mıntakalarda

köylüyü tarlasından ve istihsâl âletlerinden ayırmış ve onların ücretli iş peşinde şehirlere koşmalarına sebep olmuştur.

2 — Muhaceretler: Muhaceretler ve ahali mübadeleleri keza mülk sahibi bir kısım köylü veya esnafın ücretli işçiye dönmesine saik olmuştur.

3 — Şark vilâyetleri ve Karadeniz vilâyetleri gibi, büyük şehirlere esasen eskidenberi gurbetçi gönderen bazı mıntakalar 1923-1929 arasında bu rollerini büsbütün genişlettiler.

4 — İçtimaî zümrelerdeki değişiklikler: Hükûmet usullerinin değişmesi, hükûmet hudut ve kadrolarının daralması, eski tekaüt maaşlarının besleyicilik kuvvetlerini kaybetmesi, eski sarayların, konakların inhilâli meydana yeni iş arayıcılar attı.

5 — Türk kadınının hariçte iş hayatına atılması: Hayat pahalılığı ve kazanç darlığı önünde artık yalnız erkeğin kazancı kapalı bir aileyi geçindiremeyince aile çerçevesi içindeki kız ve kadını da ücretli iş sahasına attı.

Hülâsa bunlar ve bunlara mümasil saikler Türkiyede de iş gücünü iş piyasasına arzeden vatandaşlar hacminin genişlemesini icap ettirdi ki şimdi iş kanununun içtimaî mevzuu, işte bu vatandaşlar hacminin sıhhat, ahlâk ve millî ruh itibarile bir şey kaybetmeden ve millî iktisat nizamı içinde - bazı memleketlerde olduğu gibi menfi bir protesto unsuru değil, bilâkis-müspet bir iş ve disiplin unsuru olarak sa'ylerinin kıymetlendirilmesinden başka bir şey değildir.

Bugünkü Türkiyenin en büyük davası bir Maliye plânı davasıdır. Maliye plânı memleketin yalnız varidat ve masarifat müvazenesi değil, memleketin en kısa bir zamanda inşası için behmehal lâzım olan paranın üç yıllık, beş yıllık, on yıllık gibi taksimler dahilinde evvelden temin ve hesap olunması demektir.

Pamuk sanayii pamuk ziraatinde inkılâp istiyor. (1)

II.

Dr. Vedat Nedim.

Başvekil İsmet Paşanın 5 Temmuz 1934 tarihli
nutkundan :

" Memleketin her sahada süratle ilerlemesi ve
Devletin kudretinin açılması ve artması, köylünün
kazanç ve geçim seviyesinin yükselmesine esas-
lı olarak bağlıdır. Bizim bu hususta kanaatimiz
katidir. Ümitlerimiz ise çok kuvvetlidir. Bu keyfi-
yeti büyük millî mesele sayıyoruz. Koruyucu, is-
raftan ve ziyandan kurtarıcı ve fennî usulleri
öğretici ve tatbik edici bir sürü tedbirler lâzım-
dır. Görüyorsunuz ki, ziraî siyasette yeni ve ge-
niş bir program hazırlanmas ile meşgulüz. Sınaf ve
iktisadî programımızla böyle bir ziraî programı
hemahenk olarak yürütmek yolu, büyük iktisadî
istikamette ilerlemek için yalnız lüzumlu ve fay-
dalı değil, hattâ tek çaredir.,,

Gerek pamuklu sanayiimizin ihtiyaçlarını karşılayabilmek, ge-
rek pamuklarımızın cihan piyasalarında gittikçe keskinleşen
rekabet şartlarına karşı tutunabilmelerini temin edebilmek için
pamuk ziraatimizde *inkılâp* kelimesi ile ifade edebileceğimiz
köklü bir ıslahata şiddetle lüzum olduğunu takdirde herkes birle-
şiyor.

Bu ıslahatın teknik esasları da yapılan tetkikler ve tecrübeler
neticesinde artık tamamen anlaşılmıştır. Umumî Harp esnasın-
da, Dr. König, 1926 senesinde Dr. Markus tarafından verilen
raporlarda bile bu esaslar aşağı yukarı tamamen tesbit edilmiş
bulunmaktadır. Arada geçen zaman zarfında pamuk istasyonla-
rında yapılan tecrübeler ve tetkikleur sayesinde bu esaslar, hiç
şüphesiz ki, daha derinleşmiş ve daha ilmileşmiştir. Bir kaç sene
sonra, istihsal faaliyetine geçecek olan yeni pamuklu fabrikala-

(1) Birinci yazı Kadro'nun 30 uncu sayısında çıktı.

rımız, işin *tetkik* safhasından *tatbik* safhasına intikal etmesini, günün en mühim zaruretlerinden biri haline soktu. İşte bizce en nazik nokta işin tatbik safhasına geçerken seçilecek olan *hareket noktasının* tesbitidir.

Bir hareket noktası şu olabilir:

Meseleyi sadece bir *tohum* meselesi olarak alarak, ıslah istasyonlarımızda üretilen, iklim şartlarımıza en uygun tohum çeşitlerini münferit köylülere bazı kayıtlar ve şartlar altında dağıtmak ve pamuk ziraatinin diğer safhalarını yine köylünün kabiliyet ve idrakine bırakmak.

Bir diğer hareket noktası da şu olabilir:

Pamuk ziraatini tohumundan, ekimine, tımarına, biçimine, münavebesine, çırçırılmasına, balyalanmasına ve satımına kadar her safhasını bir «*bütün*» halinde ele alarak hepsini *organik* bir tarzda murakabe ve tanzim edecek bir teşkilâta bağlamak.

Bu iki hareket noktasından biri *liberal*, diğeri *devletçi* bir görüşün mahsulüdür. Birisi kolay, diğeri güç bir yoldur. Fakat memleketimizin zaruretleri ve köylümüzün hususiyetleri bize güç yoldan gitmeği emrediyor.

Çünkü:

Pamuk davası, sadece bir tohum meselesi değildir. Tohum, bütün bir küllün unsurlarından yalnız *biridir*. Sanayiimiz ve ihracatımız için dilediğimiz *iyi cins, hep bir örnek, çok ve ucuz* pamuğu, ve aynı zamanda müstahsil için *kazançlı* pamuğu yalnız bir cepheden, tohum cephesinden temin edebilmenin imkânı yoktur.

Pamuk davasının bellibaşlı unsurları şunlardır:

1. — Tohum,
2. — Toprağın hazırlanması,
3. — Ekme,
4. — Bakım (Hastalıklarla mücadele, haşeratla mücadele, sulama, gübreleme, çapalama),
5. — Toplama,
6. — Çırçırılama,
7. — Balyalama,
8. — Münavebe,
9. — Satma.

Bütün bu teknik unsurların şimdi nasıl olduğu ve nasıl olması lâzım geldiği pamuk mütehassısları tarafından verilen raporlarda etrafı ile tesbit edilmiş bulunuyor.

Biz, bu noktalar üzerinde duracak değiliz. Pamuk mütehassısı vazifesini yaptı. Şimdi sıra, *iktisatçı* ve *teşkilâtçı*mındır. Memleketimizin ve köylümüzün hususiyetlerine uygun yepyeni bir «*teşkilât tipi*» bulmak mecburiyetindeyiz. Çünkü bütün bu teknik esasların hayata tatbiki teşebbüsünde muvaffakiyetimizin derecesini, bu bulacağımız teşkilât tipindeki isabet ve onun işlemesindeki sıhhat tayin edecektir.

Tohum unsurunu bile iklimimizin ve topraklarımızın kabiliyetlerine ve hususiyetlerine göre halledebilmek için yıllarca süren bir istasyon mesaisi icap etti. Başka memleketlerin verimli tohumlarını derhal memleketimizde yaymak kimsenin aklına gelmedi. Kendimize en uygun tohumu biz aradık, denedik ve bulduk. İnsan unsuru, tohum unsurundan daha mı az hususiyetlere maliktir ki, bunun üzerinde hemen hiç bir araştırma yapılmıyor?

Tıpkı tohumda olduğu gibi, başka memleketlerde tatbik olunan teşkilât tiplerini ve çalışma usullerini de doğrudan doğruya ithal edemeyiz. Türk insanının ve türk iktisadiyatının ihtiyaçlarına ve hususiyetlerine göre bir türk pamuk teşkilât tipi yaratmak mecburiyetindeyiz. Bunu bulamadığımız takdirde, diğer teknik sahalarındaki bütün emeklerin boşa gideceğini şimdiden iddia etmek kehanet olmaz. Teknik ziraatçı bize sadece bir takım mutlak ve mücerret tavsiyelerde bulunuyor:

Şu tohumu kullanma, bu tohumu kullan.

Serpme usulü ile ekme, mibzer ile ek.

İkili münavebe yapma, dörtlü münavebe yap.

El ile çapalama, makine ile çapala.

Gübre kullan, sulamaya ehemmiyet ver.

Haşeratla ve hastalıklarla mücadele et.

El ile değil, makine ile çırçır..

Bunlar ve bunlara benzer bir takım tavsiyeler ve nasihatler, şimdiye kadar kaç defa söylenmiş ise, her defasında da köylünün bir kulağından girmiş ve öbür kulağından çıkmıştır.

Köylümüz nasıl pamuk ziraatı yaptığını ve nasıl yapılması lâzım geldiğini, hiç şüphesiz ki, gayet iyi biliyor ve fakat yapmıyor.

Neticede pamuk ziraatimiz daima yerinde saymakta, ve hattâ köylü için kârsız bir iş haline bile girmiş bulunmaktadır.

İşte, bizce davanın düğüm noktası budur: Pamuk ziraatini köylü için kârlı bir ziraat şubesi haline getirmek ve aynı zamanda pamuk sanayimize ucuz ve ideal ham madde temin etmek.

Bu artık sadece bir *teknik* dava değildir. Bu, bir *iktisadî teşkilâtlandırma* davasıdır. Bu teşkilâtlandırma davası ile meşgul olan hiç bir müessesemiz ve hiç bir merciimiz yoktur. Halbuki, yalnız pamuk için değil, her ziraat ve iktisat şubesi için en uygun teşkilât tipini araştırarak bir müesseseye şiddetle muhtacız. Şimdiye kadar teknik mütehassıslar tarafından öne sürülen tekliflerin ve tavsiyelerin daima havada ve kitapta kalmasının sebebini böyle bir müessesenin yokluğunda aramalıyız.

Hususiyetlerimize uygun bir teşkilât tipinin ana prensiplerini biz şöyle düşünüyoruz:

1. — Toprak mülkiyeti, ancak bir mesuliyete tekabül eden bir haktır. Toprağa sahip olmak demek, millî bir vazife almak demektir. Toprağı fena kullanmak, vazifeyi suiistimal sayılır.

İşte toprak mülkiyetinin devletçi telâkkisi...

2. — O halde, millî menfaatlerin millet namına koruyucusu olan Devlet, fertlere bir hak ve mesuliyet olarak tanıdığı toprak mülkiyetinin en iyi istismar metotlarını da bulmak ve öğretmekle mükelleftir. Bunu yapmadığı takdirde, fertlerin vazifelerini bilerek veya bilmiyerek suiistimal etmelerine karşı müsamaha ve alâkasızlık gösteriyor demektir.

O halde, toprak mülkiyetinin devletçi telâkkisi, aynı zamanda devletçi bir teşkilâtlandırma faaliyetini de zarurî kılıyor.

3. — Orduya alınan köylü, nasıl ki muayyen metotlarla harp tekniğini, okuma ve yazmayı, hattâ nota ile muzika çalmasını öğreniyorsa, devletçi bir istihsal kooperatifinin içine alınacak köylüler de muayyen metotlarla, meselâ pamuk ziraatinin istihsal, ihzar ve satış işlerini öğrenecektir.

Devletçi istihsal kooperatifi, devletin müstahsiller için toprak mülkiyetinden gerek kendileri, gerekse millî iktisat bakımından azamî istifadeyi temin edebilmek gayesile kurduğu bir mektep olacaktır. Dünyanın hiç bir memleketinde böyle *ferdî* mülkiyet

esas ı üzerine kurulmuş ve aynı zamanda mesuliyet ve vazife prensipine dayanan bir teşkilât tipi tanımıyoruz. İşte bizim ihtiyaçlarımızdan doğma tamamen *Türk* olan bir teşkilât tipi...

Şimdi, liberal düşünceli iktisatçılar hiç bir kitapta tesadüf etmedikleri böyle bir teşkilât tipine karşı derhal itiraz edeceklerdir. Liberal yollardan geçerek müspet ve verimli bir neticeye varılmıyacağı, Türk milletinin Tanzimat'tanberi yaptığı tecrübelerle sabit olmuş bulunmasına rağmen, yine iktisat işlerinin kendilerine mahsus tabii ve ezelî kanunlarından dem vuracaklardır.

Ne yapalım ki, o tabii ve ezelî kanunlar bizim topraklarda bir türlü kök salamıyor! O halde biz, kendi iktisat kanunlarımızı da kendimiz yaparız!

Köylüye pamuk ziraatini öğretmek, harp tekniğini öğretmekten, bando muzika ile Tannheuser uvertürünü çaldırmaktan acaba daha mı güçtür? Bunu ona «Devlet - baba» öğretmezse kim öğretecektir?

Pamuk ziraatinin tekniğini köylünün kendi kendine öğrenmesini beklemek, ordunun kendi kendine yetişmesini istemekle biridir.

Nerede kaldı ki biz, iktisat işlerimizi de *büyük milli müdafaa* davamızın bir unsuru olarak tanıyoruz.

O halde, tamamen kendi şartlarımıza ve ihtiyaçlarımıza uygun teşkilât tiplerini bulmak, yalnız pamuk davasının değil, büyük milli müdafaa davamızın da en mühim bir meselesini teşkil etmektedir.

Böyle bir teşkilât içine alınan serbest pamuk müstahsilleri pamuk ordumuzun neferleri olacaktır.

Pamuk mıntakalarındaki pamuk istasyonları, pamuk ordumuzun erkânıharbiyesini teşkil edecektir.

Ve pamuk ziraatinin bütün teknik işleri pamuk erkânıharbiyesi tarafından hazırlanan iş plânlarına göre gördürülecektir.

Böyle bir teşkilât içinde stajını yapan köylü, modern pamuk ziraatinin bütün icaplarını bilfiil tatbik edecek, neticelerini bilfiil görecektir, yemişlerini bilfiil toplıyacaktır.

Ve ancak o zaman Türk pamukçuluğu hem millî sanayiimiz, hem millî ihracatımız için elverişli pamuğu yetiştirebilecek, hem de kazançlı bir istihsal safhasına girebilecektir..

Hiç şüphesiz ki, bu yol güçtür.

Fakat sanki iyi bir ordu kurmak daha mı kolaydır?

Çok kere gücü yapmamak, hiç bir şey yapmamakla birdir.

●
Pamuk ziraatinde inkılâp demek, mütehassıslar -
ca tesbit olunan teknik esasların pamuk müstah -
sili tarafından benimsenmesini temin edecek
usullerin telâkkisinde bir inkılâp demektir.

Meselenin bu tarzda konulması etrafında ziraatçi ve iktisatçı
arkadaşların düşüncelerini alâka ile bekliyoruz.

Malî müşkülât mı memleketin inşası fikrini yener, mem -
leketin inşası fikri mi malî müşkülâtı yener? Bir inkılâ -
bın kuruluş devrinde en büyük muamma daima budur.

Gümüş meselesi.

İsmail Husrev.

Vaktile gümüş hakkında yazdığımız küçük bir makalede (*) «gümüşün borsalarda artık kıymetli maden telâkki edilmeyip, patates yahut kauçuk gibi muamele göreceği zamanın pek yakın» olduğunu söylemekle hiç te mübalâğa etmemiştik. Hakikaten gümüş bilhassa son dört senelik buhran esnasında alınan kıymetlendirme tedbirlerine rağmen basit ham maddelerin fiatlarına yaklaşmaktan kurtulmamıştır. Bir zamanlar muzaaf para sistemi bakımından normal addedilen gümüşle altının 1:15 nisbeti buhran senelerinde 1 : 70, 1 : 80 olmuştur. Halbuki, bazı ham maddelerin kartel fiatları, gümüşten daha yüksektir. Meselâ Umumî Harpten evvel, gümüşle nikelin nisbeti 1 : 24.5 iken harpten sonra 1 : 13, bakırın 1913 te 1 : 58 iken bugün takriben 1 : 38 olmuştur. 1925 senesinde bir kilogram gümüş 87 mark ederken 1933 senesinde yüzde elliden fazla bir sukutla 33.83 marka inmiştir. Fiatlarda bu şiddetli yuvarlanışların başlıca sebebi olarak gümüş arzı ile talebi arasında son senelerde artan muvazenesizliği göstermek mümkündür. Umumî Harpten sonra istihsalin en fazla olduğu 1929 senesine (261 milyon ons) nazaran gümüş istihsalı yüzde 37.3 sukut etmiş yani 164 milyon onsa inmiş olmakla beraber, fiatların sukutuna istihsalden ziyade çok yüksek olan gümüş stokları âmil olmaktadır.

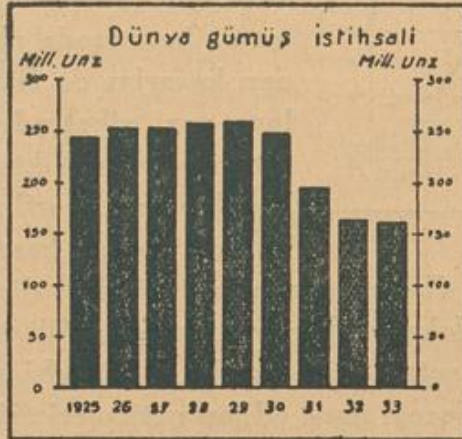
Gümüş bugün birçok memleketlerde henüz para maddesi olarak kullanılmayıp ta herhangi bir dünya ticaret maddesi halinde muamele görseydi, gümüş fiatlarının ve istihsalinin temevvüçleri, belki dünya efkârı umumiyesini okadar alâkadar etmiyecekti. Bugün aşağı yukarı bütün bir Asya, para maddesi olarak gümüşü kullanmaktadır. Türkiye hükûmeti bile son verdiği kararlarla, tedavüle gümüş sikkke çıkarmak için hazırlıkta bulunmaktadır. Tedavül vasıtası olan böyle bir maddenin kıymetinde vuku bulan tahavvüllerin, temevvüçlerin halkın alım kabiliyeti üzerine olduğu kadar para kuruna ve dolayısıyla devlet maliyesine de te-

(*) Kadro. Sayı 2. 1932.

siri olmaktadır. Bu itibarla gümüş yalnız gümüş müstahsili bakımından değil, aynı zamanda birçok memleketlerin maliye politikası bakımından da ehemmiyetini el'an muhafaza etmektedir.

Gümüşün moneter ehemmiyeti bilhassa harpten sonra birçok memleketlerin altın esasına geçmesi üzerine mühim nisbetlerde sarsılmıştır. 1929 da altın esasına geçmiş olan memleketlerin adedi 84 ü bulmuştu. Bu memleketlerin 80 inin dünya ticaretinde yüzde 97.39 hissesi vardı. Fakat son buhran seneleri altın esasına doğru olan bu kuvvetli cereyanı birdenbire inkıtaa uğratmıştır. Birçok mühim memleketler buhranın tesiri altında altın esasını terke mecbur olmuşlardır. Fakat altın esasının terkedilişi bimetalist telâkkilerin kuvvetlenmesine, altının yanında gümüşün yardımcı para maddesi olarak kullanılması fikrinin de ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bilhassa evvelki sene Londrada toplanan Cihan iktisat konferansında gümüşçülerin tezlerini kuvvetle müdafaa ettikleri görülmüştür. Gümüş tedavülünün ihyası taraftarlarının hakikî maksadı, düşen gümüş fiatlarını yükseltmek ve gümüş stoklarını eritmek için gümüşü tekrar para maddesi olarak tedavüle sokmaktır. Halihazırda bu maksada varmak

için en ileride yürüyenlerin başında Birleşik Amerika Devletleri gelmektedir. Müttehidei Amerika, dünya gümüş istihsalinde ikinci gelmek itibarile, gümüşün kıymetlendirilmesile şiddetle alâkadardır. Bundan maada Lâtin Amerikanın birçok hükümetleri dahilindeki gümüş madenlerinde Müttehidei Amerika sermayedarlarının mühim miktarda iştirakleri vardır.



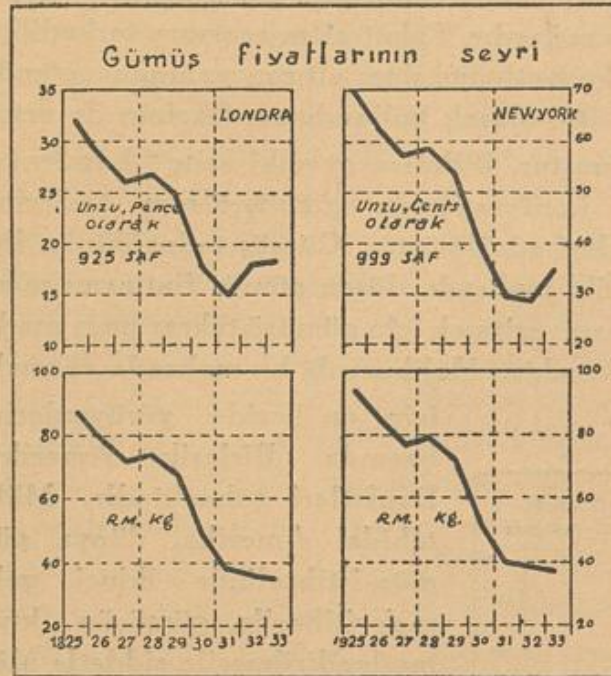
Gümüş piyasasına müdahale, fita âmilleri nazarı itibara alınmak şartile ya arz yahut talep cephesinden mümkün olabilecektir. Arzın tanzimi ise bugünkü şartlar altında çok müşküldür.

Çünkü gümüşün yüzde 75,i diğer madenlerle beraber, tâli mürekkebat olarak istihsal edilmektedir. Binaenaleyh arz cephesinden gümüş fiatlarının tanzimi ancak diğer madenlerle mekanik olarak istihsal olunan yeni gümüşün piyasaya arz edilmemesile kabildir. Gümüş istihsalinin tenkisine teknikman imkân olmadığından, istihsali tahdit yolile böyle bir tanzim kabil değildir.

Gümüş fiatlarını yükseltmek yahut hiç olmazsa fiatların daha fazla sukutuna mâni olmak için bugün muhtelif tedbirlere başvurulmaktadır. Evvelâ gümüşe olan talebi canlandırmak yolu tecrübe edilmiştir. Meselâ Müttehidei Amerika 20 nisan 933 de

harp borçlarının 200 milyon dolara kadar olan kısmının gümüşle tediye edilmesini ve gümüşün de ons başına 50 sentten hesap edilmesini kabul etmiştir. (*)

Londra cihan iktisat konferansında Müttehidei Amerikanın teşvikile gümüş fiatlarının yükseltilmesi hususunda alınan kararlar da fiatları arz cihetinden tanzime mütealliktir. Konferansça verilen karara ve bu karar



neticesi yapılan anlaşmaya göre (bu anlaşmanın müddeti dört senedir) gümüş müstahsili memleketler her sene kendi millî istihsallerinin 35 milyon onsunu satın alacaklardır. Müttehidei Amerika bu anlaşmanın tevlit edeceği ümit edilen neticeleri takviye etmek maksadile 1933 senesinin sonunda bütün millî gümüş istihsalini 64.5 sentten satın almağa karar vermişti. Bu mubayaa

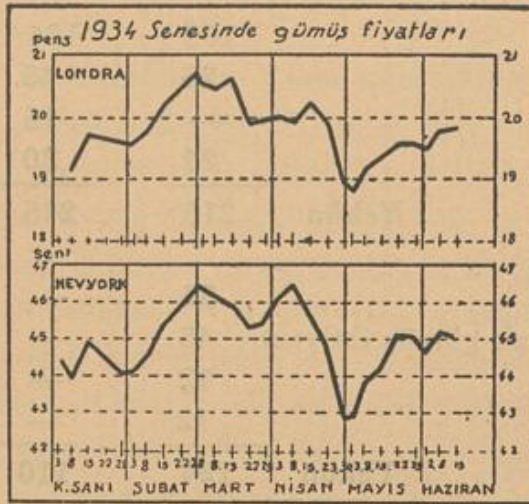
(*) 15 Haziran 1923 tarihine kadar borçların 11,367,422.18 Doları gümüş olarak tediye edilmiştir.

fiatı dünya piyasası fiyatından 20 sent yüksektir. Bu suretle Müttehidei Amerika, senevî 24.5 milyon ons tutan millî gümüş istihsalini mubayaaya 15.5 milyon dolar tahsis etmiş olmaktadır. Bu karar icabı olarak Müttehit Devletler, 1934 senesi mayısının dördüne kadar 4,8 milyon onsluk gümüş mubayaaya etmiştir. Fakat bu tedbir yine gümüş fiyatlarının yükselmesine müessir olamamıştır. Çünkü fiatları tayin eden âmiller arasında yalnız yeni istihsal olunan gümüş değil aynı zamanda ve bilhassa yığılı kalmış olan gümüş stokları da vardır.

Gümüş anlaşmasına dahil memleketlerin gümüş istihsalı

Seneler	Dünya gümüş istihsalı	Meksika	Müttehidei Amerika	Kanada	Peru	Avustralya
1929	8.117.081	3.386.359	1.904.613	719.853	668.590	308.743
1930	7.735.703	3.278.722	1.574.720	822.269	482.126	316.176
1931	5.993.155	2.676.966	958.695	639.477	278.601	269.956
1932	5.124.635	2.155.616	741.264	570.961	209.488	295.263
1933	5.123.000	2.111.590	688.554	464.615	—	—

Bu memleketlerin istihsal ettiği gümüşün heyeti mecmuasının dünya istihsaline nisbeti 1929 da yüzde 86, 1930 da, yüzde 84, 1931 de yüzde 80, 1932 de yüzde 77 dir.



Müttehidei Amerikada sınaî maksatlara tahsis olunan miktar haricinde mevcut gümüş stokunun miktarı 1934 senesi martında 150-170 milyon ons tahmin edilmekte idi. Müttehidei Amerikanın gümüş stoklarını nazarı itibara almadan sırf millî istihsalı korumak maksadile aldığı tedbirler muvafık neticeler verememiştir. Bunun

için Müttehit Devletler, kongreye yaptığı bir teklifte gümüşün yüzde yirmi beş nisbetinde para karşılığı olarak kabulünü ve bu maksat için de hazinenin memlekette mevcut gümüş stoklarını

kâmilten mubayaa etmesini istemişti. Memlekette mevcut stokların onsu 50 sentten mubayaa edildiği takdirde devlet bu işe, 70-75 milyon dolar tahsis etmiş olacaktır. Fakat bu tedbirler neticesinde Müttehidei Amerikada üç nevi gümüş fiatı teessüs etmiş olacaktır ki bunlardan biri, yeni istihsal olunan gümüşün fiatı, diğeri, mubayaa edilecek stokların fiatı, üçüncüsü de New-York borsasındaki fiatlar. Bu vaziyetin hararetli bir spekülasyona yol açacağı aşikârdır. Fakat gümüşün bu suretle nasjonalize edilmesinden gümüş müstahsilleri muhakkak menfeatar olacaklardır.

Dünya gümüş istihsalinin yüzde kırk dördünü vermekle dünyanın en büyük gümüş müstahsili mevkiini işgal eden Meksika, Müttehidei Amerika veya diğer memleketler gibi, istihsalâtını bizzat istihlâk vaziyetinde değildir. Kanada ve Peru da aynı vaziyettedir. Ticareti hariciyesi 1931 senesindenberi üçte biri nisbetinde sukut etmiş olan Meksika için gümüş fiatlarının te-reffüü çok şayanı arzudur.

Dünya gümüş piyasasının vaziyeti.

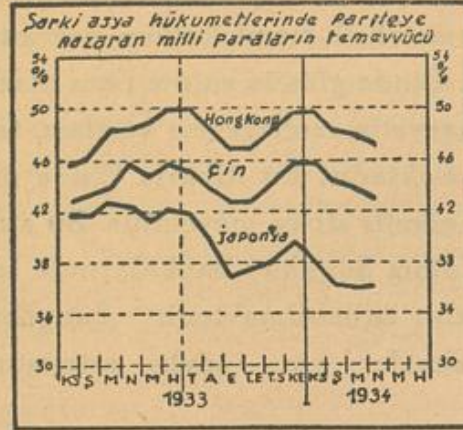
Milyon Ons olarak

	1933	1932
I — Arz:		
Dünya istihsali	165	164
Demonetize edilen gümüş	25	45
Çinin ihraç fazlası	—	15
Hindistanın ihraç fazlası	26	30
Yekûn	216	245
II — İhtiyaç:		
Dünyanın sınaî ihtiyacı	57	—
Dünyanın para maddesi olarak gümüş ihtiyacı	45	—
Çin	12	—
Hindistan	12	—
Yekûn	154	110
III — Stoklar:		
Hindistanda müterakim stoklar	380.4	347.9
Şanghaydaki stoklar	321.9	439.3
Müttehidei Amerikada tahminî stoklar	—	100-130

Çin ve Hindistan gibi gümüş müstehliki olan memleketler için gümüş meselesinin ehemmiyeti müstahsil memleketlere nazaran tamamen başka mahiyeti haizdir. Çinde gümüş yalnız para maddesi olarak değil aynı zamanda servetin muhafazası vasıtası, tasarruf vasıtası olarak ta kullanılmaktadır. Bu itibarla Çinde piyasa haricinde azim miktarlarda gümüş stoku mevcuttur. Bu stokun miktarı bugün meçhuldür. Yalnız Şanghai bankalarında teraküm eden gümüşün miktarı tesbit edilebilmektedir. Şanghai bankalarında gümüş mevdüatı senelere göre şöyle artmıştır. (Milyon ons olarak):

1928	—	147.2	1932	—	321.9
1929	—	192.4	1933	—	439.3
1930	—	214.3	1934 nisanında		446.7
1931	—	189.8			

Çin parasının kıymeti doğrudan doğruya gümüş fiyatına bağlı olduğundan Çin hükûmeti, gümüş fiyatının istikbali hakkında Müttehidei Amerika ile aynı kanaatte değildir. Altın ile gümüş arasındaki nisbetin salâh bulması şüphesiz Çinin borçlarını azaltacaktır. Çin hükûmetinin 1932 senesi başında borcu 4.853 milyon Çin dolarına baliğ oluyordu. Bunun 903 milyon doları dahili borçlara, 3.950 milyonu da harici borçlara aitti. Gümüş fiyatlarının düzelmesiyle Çinin alım kabiliyetinin düzeleceği fikri kabili müdafaa değildir. Çine gümüş halinde sermaye plâsmanı belki gümüşü kıymetlendirebilir. Fakat, gümüş fiatile omuz omuza temevvüç eden Çin parası, bir fiat tereffüü vukuunda deflâsyonist neticeler de verebilir. Bu netice, Çinin dünya piyasalarındaki rekabet kabiliyetini de mutazarrır edebilir. Çin hükûmeti, kendi bakımından gümüş meselesinin haiz olduğu ehemmiyeti nazarı itibara alarak Londra konferansında yapılan gümüş anlaşmasına, gümüş fiyatları sabit kaldığı takdirde iştirak edeceğini beyan etmiş ve ancak bu şart altında protokolu imza etmişti. Binaenaleyh gümüş fiyatlarını yükseltmeğe müteveccih herhangi bir hareket karşısında Çinin tedafüü bir vaziyet alacağı aşikârdır.



Hindistana gelince; bu memleket için gümüşün ehemmiyeti tamamen başka türdür. Hindistanda da büyük mikyasta müterakim gümüş stokları vardır. Hindistan hazinesinin gümüş stoku 1931 de 422, 1932 de 380, 1933 te 347 milyon ons'u buluyordu. Çin parasının aksine olarak Hindistanın gümüş parası sterlin esasına bağlıdır. Gümüş fiatlarının te-

reffüü, Hindistanı müterakim gümüşlerini piyasaya arza sevkedeceğinden fiat tereffüleri çok devamlı olamayacaktır. 1931 senesine kadar Hindistanda bir gümüş fazlai ithalâtı vardı. Halbuki son iki üç sene zarfında ihracat fazlası mevcuttur. 1933 senesinde Hindistanın ihraç ettiği 53 milyon onsluk gümüş fazlası, İngilterenin Amerikaya gümüş halinde ödediği borçlardır.

Görülüyor ki, müstehliklerle müstahsiller, bilhassa Çinle Müttehidei Amerika arasındaki zıt menfaatler, gümüş fiatlarının yükselmesini imkânsızlaştırmakta olduğu gibi aradasırada vâki olan tereffülerin de hayatını kısaltmaktadır. Amerika, fiatları yükseltme teşebbüslerinde, karşısında daima ilk adımda Çini bulacaktır. Çin, stoklarından piyasaya dökeceği gümüşle Müttehidei Amerikanın yükseltme tedbirlerini daima tesirsiz bırakacaktır. Müttehidei Amerika son aylarda piyasadan 65 milyon onsluk mubayaatta bulunmuş olmasına rağmen gümüş fiatlarına yine esaslı tesir icra edememiştir.

Bu makaledeki rakamlar şu menbalardan alınmıştır:
Wirtschaft und, Statistik No, 12, 1934.
Wochen berichte zur Konjunktur forschung.
Vierteljahrs hefte für Konjunktur forschung.

Sanayi kuruluşunda eleman meselesi.

M. Şekvi.

En kısa bir zamanda ve bize yetecek kadar bir ilmî sanayi kuruluşunun zarureti duyanlar bile çok defa şu suali sormaktan kendilerini alamıyorlar:

— Hepsi iyi güzel amma, bu iş için lâzım olan elemanı nereden bulacağız. Bunları yetiştirmek öyle heman oluverecek işlerden değildir. Müterakki, müstekar sanayi karşısında bu bizim elemansız vaziyetimiz bocalamamızı mucip olmaz mı... ilh.

Filhakika düne kadar makinalı ve ileri teknikli hiç bir sanayia malik olmıyan bir memlekette yeniden sanayi kurulurken hat şekilde bir eleman meselesi mevcut olacağı gayet tabiidir.

Esasen bu eleman yoksuzluğunu yalnız sanayi sahasında görmek te doğru değildir. İktisadın her şubesinde, bankacılıkta, ticarete, modern nakil vasıtalarında ve hattâ rasyonel devlet idare tarzında dahi bu yoksuzluk kendisini göstermiştir ve göstermekte bulunmuştur. Yalnız şu var ki tekniğin günlük terakkilerini daha yakından takip zaruretinde bulunan sanayi işinde bu, kendisini biraz daha fazla hissettirmektedir.

Sanayii müterakki memleketlerde sanayi elemanı yani mütehassıs işçiden, usta, mühendis organizatör, kâşif ve profesöre kadar olan tekmil insanların yetişmesi ve üremeleri, bilgileri ve kendilerinden evvelkilerin bıraktıkları tecrübe neticelerinden istifade tıpkı sanayiî inkişaf seyri gibi tedricî oldu. Her buluş ve tatbik ediş sanayii biraz yükseltirken, her yükseliş te daha bir çok kıymetli elemanların yetişmesine hizmet etti ve hâlâ da öyle devam edip gidiyor.

Mademki sanayide bizim böyle tedricî bir seyir takibine ne zamanımız müsaittir ve ne de böyle bir şeye bugün ihtiyaç vardır. O halde eleman meselesinde de bu kestirme yoldan giderek münhanisi birdenbire yükselen bir eleman yetiştirme siyaseti karşısında bulunduğumuz gayet mantikî bir neticedir.

Balkan harbinde koca Osmanlı İmparatorluğunun dört bir köşesi arandığı halde trenleri İstanbuldan Hadımköyüne kadar emniyetle götürüp getirebilecek kâfi miktarda Türk demiryolcusu bulunamamış. Hattâ büyük harbin arefesinde, başlangıcında ve içerisinde bile hem memleketimizde imtiyaz almış yabancı şirketler, hem bizimle yanyana harp eden Alman müttefikimiz Türk elemanlarının fennî işlere uzun boylu akıl erdiremeyeceği ve ancak kâtiplik, makasçılık gibi ikinci derecedeki işlerde çalışması icap ettiğine kani idiler. Türk demiryolculuğu ancak istiklâl mücadelesile başlar ve geçen on sene zarfında inşa, işletme ve tanzim etme bahislerinde lâekal memleketteki diğer şirketlerin üzerinde yer almış bulunmaktadırlar. Fakat sorarız, memlekette demiryolu olmasaydı veya demiryollar mevcut bulunmasaydı da imtiyazının hakkına sığınanlar bunu eskiden olduğu gibi bizden başkasına hasretmiş bulunsalardı bugünkü netice elde edilebilir miydi? Sanayi sahasındaki eleman meselesi de tıpkı bunun gibidir: Evvelâ sanayii kurmalı, kurulanlar Türk elemanlarına tahsis olunmalıdır ki ancak ondan sonra Türk sanayi elemanının sür'atle yetişmiş bulunduğunu görelim. Yoksa en müterakki memleketlerin en becerikli elemanları dahi sanayi muhitinden mahrum Habeşistanda bir kaç sene ve hattâ bir kaç ay zarfında bütün hasletlerinden tecerrüt edebilir. O halde her şeyden evvel bu elemanları doğuracak ve doğmuşları inkişaf ettirecek muhit yaratmak lâzımdır.

Saniyen biz kendimizi fen ve sanat unsurlarından tamamen mahrum kabul edemeyiz. Pariste ilk Türk elektrik mühendisinin yetiştiği zaman, ilk elektrik santralının kurulduğu ve Parislilerin elektrikli tramvayı, bugünkü Çat gölü sakinlerinin tayyareyi seyrettikleri ve hayretle temaşa eyledikleri zamana tesadüf eder.

Bundan sonra da Avrupa tekniğile olan alâkamız kesilmediği gibi Avrupada tahsil ve yetiştirme işi de kesilmemiştir. Buna rağmen bu yetişen unsurlar hâlâ hoca veya kâtiplikle geçiniyor ve bugün hâlâ nisbeten büyük elektrik santrallarımızın Allahın bir hikmeti olarak yalnız yabancılar tarafından idare edilebileceği zihniyeti hüküm sürüyor. Bunu bu sahada fen unsurlarımızın mevcut bulunmadığına değil, harpten evvelki demiryol işinde olduğu gibi bu zihniyetin idamesini kendi siyasetine uygun gö-

ren ve bunu tatbik çarelerini de bulan becerikli idarelerde aramalıdır.

Daha bir kaç sene evvel memleketimizdeki mühendisler mecmuunun ancak 250 kişi olduğunu ve bu eleman ile memleketimizi nasıl imar edebileceğimizi soran bir yabancı profesör bugün memleketimize gelirse kısa bir zamanda bunların 1.000 e yaklaştığını görerek hayret eder. Yalnız 120 maden mühendisi-miz bulunduğunu duyduğum zaman ben bile hayret ettim. Fakat şomajdan kaçmış bir çok amelenin, iş yapamadığı için kapağı memleketimize atmış bir çok yabancının «Mütehassıs» diye geçindiği memleketimizde bunlardan bir kısmı tüccar yanında kâtiplik yapmaya mecbur kalırsa iyi elemandan bir çok zaman mahrum kalacağımız tabiidir.

Bu söylediklerimizden bizim hakikî yabancı mütehassısa düşman olduğumuz anlaşılmamalıdır, bilâkis biz bugünkü vaziyette yabancı mütehassıstan çok istifade edeceğimize, onun teknik bilgi, görüş ve hattâ tanzim ediş işinde daha hayli zamanlar bize örnek olacağına kani olanlardanız.

●
O halde eleman meselesinde ilk iş her şeyden evvel bunların yetiştirilmesi, ihzar etmek, yani bizzat sanayii korumaktır. Kuruş ve ilk işlediş esnasında ecnebi mütehassısların organizatör ve teknisyen olarak çalıştırılması icap edebilir. Fakat daha kurulmaya başlamadan evvel mevcut Türk elemanlarının araştırılması, takip edilmesi ve vazifelendirilmesi de o kadar kat'î bir zarurettir.

Meselâ dokuma veya demir sanayiinde hâlâ elimizdeki mühendisler, kimyagerler, ustalar ve mütehassıs işçiler ve saire mevcudu nedir? Bunlar ne dereceye kadar işe vefa edebilirler, ve bugünkü kabiliyetleri ne derecededir? Bunu bugünden tesbit etmek lâzımdır ki yarınki yetiştirme ihtiyacı kendiliğinden tebarüz etsin.

Yarınki ihtiyaç taayün ettikten sonra bunun yetiştirme plânını tesbit te kolaylaşmış olur. Sanayiinin istediği eleman aşağıdan başlamak üzere şu kategorilere ayrılabilir:

Mütehassıs amele,
Ustalar (Techniker)

Sanayide çalışacak mühendis,

Sanayii organize edecek yüksek mühendis.

Bunun da üzerinde gelen ve geniş tetkiklerle hakkında yeni yollar açacak olan kâşif, profesör tipini ben şu beş on sene için bizde biraz da süs telâkki edenlerdenim. Çünkü biz bugün ilim veya fenni yeniden kuracak vaziyetten ziyade kurulmuş ve bilinmiş olanları en kısa yoldan kendi memleketimize getirip tatbik etmek zaruretindeyiz. Şurası da var ki zaten sanayi gittikçe inkişaf eder ve yüksek mühendis gittikçe tekemmül ederse zaten memleketimizde de o âlim tipi kendiliğinden husul bulmuş olur.

Şimdi bu beş katagori için beş çeşit müesseseye olan ihtiyaç kendiliğinden meydana çıkar:

Sanat kursları,

Sanat mektepleri,

Sırf sanayi mühendisi yetiştirmek için fen müesseseleri,

Yüksek mühendis mektepleri,

Esasen yabancı memleketlerde mevcut olan bu kademeleri saymaktan maksadımız kimseye yeni bir şey öğretmek olmayıp bizim kendi hususî vaziyetimizin bu hale nasıl inkilâp edebileceğini göstermektir. Birinci çeşit kurslar kurulacak büyük devlet sanayi müesseselerinde ve alelûmum sanayi mekteplerinde derhal açılmalıdır. Fakat bunlardan maksat şimdiye kadar olduğu gibi nasihatla işçiyi ıslah değildir. Devlet ve hususî sanayi müesseselerinde çalışacak amele, maden ocağında çalışacak işçi, elektrik santralında çalışacak möonitör muayyen bir fennî kabiliyet göstermeğe ve bunu bir vesika ile ispata mecbur olmalıdır. Meselâ iş saatlerinin haricinde yapılacak böyle bir tedris ne müesseseye ne de işçiye bir külfet olmayacağı için iki taraflı bir kâr temin eder. Bir devlet müessesesinin kıymetli müdiri müesseseyi ilk ele aldığı gün her şeyden evvel bir kurs açtığını ve kendisinin tasavvur ettiği sistematik çalışmayı ancak bu kurs sayesinde kurabildiğini iftiharla ifade etmişti.

Bidayette hususî ve küçük sanayi için biraz güç görünecek bu iş devlet sanayiinde ve alelûmum şehirlerde pek âlâ tatbik olunabilir. Bir otomobil şoföründen muayyen bir fennî iktidar talep

eder
ram
Bun
esas
müe
artil
yoru
ti, b
ruri
bi ş
kim
tepl
sil g
gün
daha
en i

Maa
yeri
mek
fe te
Bir
mak
men
kısm
silin
olar
olac
bizd
inşa
teple
Her
bele
zımd
Yük
buna
lanla
duğu

ederken bir fabrikanın kazancısında veya makinistinde bunu aramak cidden garip olur.

Bunun üstünde gelen kademedir, yani sanat mekteplerimizde esaslı değişiklikler mutlaka lâzımdır. Vakıa son senelerde bu müesseselerde hayli değişiklik olduğunu, sanat denince bizde artık yalnız marangozlukla demirciliğin anlaşılmadığını görüyoruz. Fakat devletin tatbik ettiği cezrî ve büyük sanayi siyaseti, bu müesseselerin de cezrî olan bu ihtiyaca uydurulmasını zarurî kılmaktadır: mevcut olan demirci, marangoz, döşemeci gibi şubelerinin yanında daha büyük kadrolarla makina, elektrik, kimya, inşaat, suculuk ve saire şubeleri de açılmalıdır. Bu mekteplerden çıkmış ve söylediğimiz şubelerde yarım yamalak tahsil görmüş ve fakat kabiliyetli öyle gençlere tesadüf ettik ki bugün Avrupadan getirtilmiş mütehassıs ustaların bir çoklarından daha iyi makina kullanır veya tamir eder, mahdut bazı işlerde en iyi kimyager kadar tahlil yapar.

Maarif siyasetimizde birsürü iş yapamıyan yüksek tahsil erbabı yerine becerikli fen adamı yetiştirmek siyaseti ancak bu çeşit mektepler ve şubeler açıldıktan ve onlara verilecek iş ve vazife temin ounduktan sonra mümkün olacaktır.

Bir çok memleketlerde olduğu gibi mühendisi iki kısma ayırmak, birisine bir parça daha az nazarî malûmat vererek tamamen pratik sahaya ve sanayideki işinin başına götürmek, diğer kısmı ise bu iş sahasile alâkadar kılmakla beraber nazarî tahsilin yüksekliği dolayısıyla daha ziyade tetkikçi ve organizatör olarak meydana getirmek sisteminin bizim için de çok faydalı olacağı kanaatindeyiz. Birinci sanat mühendisini yetiştirmek için bizde bazı sanat mekteplerini bir derece yükseltmek ve yahut inşaat ve yol fen mektebinde olduğu gibi yüksek mühendis mekteplerine bağlı teşekküller vücude getirmek muvafık olabilir. Her hangi şekilde olursa olsun bu kademede teknil teknik şubeleri ihtiva eder bir şekilde ve sür'atle vücude getirmek lâzımdır.

Yüksek mühendisleri yetiştirecek müesseseseye gelince; biz hâlen buna sahip bulunmaktayız. Buradan çıkanların ve çıkacak olanların pek âlâ kabiliyetli ve bize yeter derecede malûmatlı olduğuna iman edenlerdeniz. Bu yüksek fen müessesemizin şim-

diye kadar olan yegâne noksanı makina, elektrik, kimya, mâden, mütenevvi teknik şubeelri ihtiva etmemesi idi. Hâlen bu noksan da bertaraf edilmekte olduğuna göre kat'iyet ve emniyetle yarının yüksek kabiliyetli fen unsurlarını elde edeceğimize asla şüphe edilemez: şu şartla ki buradan çıkacak Türk genci de işe ve vazifeye nail olabilsin. Çünkü değerli mühendis meydana getirmek nazari tahsil kadar ve hattâ onlardan daha ziyade amelî iştir.

Elemanlarımızın yetiştirilmesi bahsinde en mühim meselelerden birisi de şüphesiz yabancı memleketlere talebe göndermektir. Biz bunun lüzumuna ne kadar kat'î kanaat getirmiş isek, gönderileceklerin bu işteki kabiliyetlerinin çok derin araştırılmasının zaruretine de o derece itminan getirmişizdir. Adetleri çok ve fakat kabiliyetleri mutavassıt ve hattâ az eleman yerine, adetleri az ve fakat çok kabiliyetli elemanlar bulmalı; burada bu kabiliyetlerini tahsil ve ameliyat ile ispat etmeli ve ancak ondan sonra yabancı memleketlere gönderilmelidirler. Çünkü bir taraftan devletin ihtiyar ettiği büyük masraf, diğer taraftan bu Avrupa tahsilinin mutavassıt kabiliyetlere bahşettiği yanlış imtiyazın fena neticeler verdiğini her gün görüp durmaktayız.

Paramızın istikrarını bozmadan ve klâsik emniyet amillerini ortadan kaldırmadan tahakkuk ettirilecek:

500,000,000 liralık Türk bütçesi.

Dün bir zaruretti, bugün daha büyük bir zarurettir!

Polemik :

Hüseyin Cahit Beyin hazin tarafı.

Şevket Süreyya.

Bazı mevzulara ve bazı kalemlere hezel ve mizah yaraşır. Fakat yine bazı mevzular vardır ki onların hezelle ve mizahla hiç alâkası yoktur. Böyle mevzularda, ciddi bir kalem sahibinin, her şeyden sarfı nazar evvelâ üslûp hafifliğinden alâkasını kesmesi lâzımdır. Çünkü kalem ve üslûp hafifliği nihayet ruhi bir haletin olduğu gibi yazıya aksetmesinden başka bir şey değildir. İşte bizimle Hüseyin Cahit Bey arasındaki münakaşalı mevzu, o münakaşayı kabul edenler için evvelâ bu ruh disiplini, bu fikir ve üslûp ciddiyetini istiyen böyle bir mevzudur.

Halbuki Hüseyin Cahit Beyin şu satırlarını okuyalım:

«Avrupa ölmüş. Yerine mirasçılar geçmiş. Bunlar Avrupanın tekniğini ve metodunu ellerine almışlar. Avrupa medeniyetine zıd ve düşman bir medeniyet kurmuşlar. Yahut ta kurmak üzere imişler. Bu mirasçılar kim mi? Kadro mecmuasını çıkaranlar ve onların namına söz söyleyen Şevket Süreyya Bey?» (2)

Hakikatte ise bizim tarafımızdan dava hiç te böyle değildir. Evvelâ Avrupanın mirasına konması mevzuu bahsolan Kadro veya Şevket Süreyya Bey değildir, Milli kurtuluş hareketleridir. Yani bilhassa harpten sonra inkişaf den ve her tarafta milletlerin asırlık müstemleke ve yarım müstemleke esaretinden kurtulup siyasi ve iktisadi istiklâle kavuşmalarını hedef tutan milli istiklâl mücadeleleridir. «Biz Avrupanın hayranı değil mirasçısıyız!» derken bu cümlede ifade olunan zihniyet, esasen evvelki yazımızda sarahatle tahlil olunduğu gibi bundan ibarettir. Saniyen paylaşılması mevzuu bahsolan miras da Avrupanın bizzat metodundan ve tekniğinden başka bir şey değildir ki bunda da hâdisata aykırı olan bir şey yoktur. Çünkü bizim gibi memleketlerin asırlık istismarı hesabına Avrupada ilerliyen ve teraküm eden bu meşru miras zaten her gün, garp limanlarından her hareket eden vapurla, geri memleketlere, ihtisas, makina ve teknik ilim şeklinde hicret edip durmaktadır.

Binaenaleyh «Biz Avrupanın hayranı değil, mirasçısıyız!» başlıklı yazımızda da madde madde teşrih olunan bu mevzu, Hüseyin Cahit Beyin kaleminde:

— Kadro, yahut Şevket Süreyya Bey Avrupanın mirasına konmuş ve bunlar Avrupaya zıd ve düşman bir medeniyet kurmuşlar, yahut kurmak üzere imişler!

(1) Birinci cevap Kadronun 29 uncu sayısındadır. Yazan: Şevket Süreyya Bey.

(2) Fikir Hareketleri. Sayı 35. Yazan: Hüseyin Cahit Bey.

şeklinde tehzil olununca, bu tasvirde bir taraf filvaki - haydi gülünç demiyelim - çok hafif bir mevkie düşer amma, böyle bir mevkie düşen elbette ki Kadronun tarafı olmaz.

Hüseyin Cahit Beyin, cevaplarında böyle bir mantık, daha doğrusu üslûp hiffetile başlıyan tahliller biraz sonra daha zayıf bir çıkmaza giriyor: «Avrupa medeniyetinin varisiyiz diye büyük bir gurur ile ortaya atılırız da elimizdeki sermaye iyi anlaşılmamış bir marksçılığın, sadece tarihi maddiyecilik metoduna inhisar ederse halimizi görenler bize acır!» Kadro; cihanı telâkki tarzı üzerindeki mütalealarını bütün yazılarında ve bilhassa «İnkılâp ve Kadro» (1) da izaha çalışmıştır. Bu cihanı telâkki metodu üstünde çeşitli münakaşalara mevzu olan bu mütalealarımızı Hüseyin Cahit Bey de evvelâ okuduktan sonra esaslı bir tenkide tâbi tutmak isterse kendisine maalmemnuniye cevap veririz. Fakat milli kurtuluş hareketlerinin Avrupanın metoduna ve tekniğine tevarüs ettiklerini ve zaten her yeni nizamın (1) kendinden evvelki devirden rejim değil, fakat metot ve teknik aldığını görmek için hattâ sistemli bir tarih felsefesi değil, günlük gazeteleri bile okumak kâfidir.

Avrupa kapitalizminin cihaişümul hegmonyasının gerek dahilden (siyasi demokrasi) gerek hariçten (müstemekecilik) bakımından sarsıldığını, çökmekte olduğunu, her tarafta geri ve mazlum milletlerin bu cihaişümul tahakküme karşı aksülamel hareketlerine giriştiğini, nihayet ancak cihan üstünde bir siyasi ve iktisadi tahakküm ile gıdalanın Avrupalı fikir hâkimiyetinin de mesnetleri sarsılmak dolayısıyla nüfuzunu kaybetmekte olduğunu adım adım tesbit etmek için tarihi materyalizme lüzum var mı? Bunun için sadece Avrupaya körü körüne hayranlıktan ve tapınmaktan başka bir şey olmıyan Meşrutiyet gözlüğünü çıkarmaktan ve o, irade kırıcı Avrupa korkusunu bir 1919 hamlesile kafalardan atmaktan başka bir zahmet lâzım mı?

Evet biz Avrupanın hayranı değil mirasçısıyız. Bu tarihi nasip ve mahariyetimizle de iftihar ederiz. Bu miras zaten çoktan da paylaşılmaya başlamıştı. Hattâ parça parça hisselerimiz ya gençlerimizin dimağında ihtisas, ya kitap sahifesinde ilim, ya sandık sandık âlet, yahut teknik şeklinde limanlarımıza gelmeğe koyulmuşlardır. Bu akının ve muhaceretin sonu ise bizim ve bizim gibi mmleketlerin siyasetine müstakil ve iktisaden cüzütam oluşu olacaktır. Avrupadan metod ve teknik yolundaki bu kucak kucak ithalâtımıza mukabil ise oradan rejim ithalâtçılığımız yoktur ve bu ithalâtı fikirlerimizin ve enerjilerimizin bütün hassasiyetile

(1) İnkılâp ve Kadro. Kadro neşriyatından: Yazan: Şevket Süreyye.

(1) Milli kurtuluş hareketleri müstemlekecilik üzerine müesses muasır kapitalizmin yerine tamamen müstemlekecilik aleyhtarı, yani milletlerin siyaseten ve iktisaden müstakil birer cüzütam olmasını güden bir hareket olmak itibarıyla tamamen yeni ve orijinal birer tarihi harekettirler. Bu hususta İnkılâp ve Kadroda karakteristik hatlar tebarüz ettirilmiştir.

milletçe reddediyoruz. Bizde rejim ithalatçıları eski Meclisi Meb'usan nazariyecileri idi. Halbuki yeni inkılâp münevveri, ne sosyalizmin, ne liberal demokrasinin ve parlamantarizmin, ne faşizmin simsarıdır. Hattâ bütün bu mürekkep nazariyelerden sarfıazar, sadece milletçilik, cümhuriyetçilik, devletçilik, inkılâpçılık, halkçılık, lâiklik formülünde ifadesini bulan içtimai evsafın ilk medlûlleri bile bizim rejimimizi kül halinde bütün rejimlerden ayırır. Onu diğer rejimlere zıd ve düşman değil, fakat her halde onlardan gayri bir keyfiyet olarak arzeder. Halbuki gerek Meşrutiyet ideolojisi, gerek Amerika istiklâl hareketi, gerek Japon uyanışı, yahut Polonya, İspanya ve saire gibi Fransız ihtilâlinin kötü takipçisi olan milli hareketler için, onları on dokuzuncu asır temayüllerinden ayırt edici böyle evsaf tesbiti kabil olamaz.

Haddi zatında müstemlekeci olan ve esasen müstemlekeler üstünde oturup onlardan çekilen gıdalarla yaşamak isteyen sosyalist ve faşist rejimler için ise esasen tahlil ve mükayeselere girişmeyi bile faydasız buluyoruz.

Hülâsa paylaşılması mevzuu bahsolan miras esasen kassamlar eline düşmüştür, ve ondan hisse bekliyenler bizim şahıslarımız değil, manasının büyüklüğü ve üstünlüğü bahsinde sonsuz araştırmaları vazife duyduğumuz milli kurtuluş ve istiklâl mücadeleleridir.

Bunun için Hüseyin Cahit Beyin bize:

— Biraz yavaş dostlarım! Hele Avrupa bir ölsün! (1)

demesine lüzum yok! Çünkü filvaki Avrupa ölmemiştir. Fakat dahili, harici öyle binbir levs manzarası içindedir ki biz bu manzaranın adına pek âlâ bir «can çekişme» diyebiliriz. Yoksa zaten «Avrupa ölecektir.» demek, beş yüz milyon insan terki hayat edecek demek değildir. Avrupa ölecektir demek kısaca, Avrupa cihanşümul siyaset, iktisat ve fikir tahakkümünü kaybedecek, bu tahakkümün dayandığı temellerden mahrum kalacak, müstemlekelerinden ve birikmiş sermayesinden olacak, binnetice asırlık saltanatının zalim tahtından inecektir demektir. Bu sözün ise yine hâdisat ile adım adım teyüt etmiyen, hangi tarafı vardır; hülâsa bizim anladığımız manada, Avrupa henüz ölmemişse bile ölmeğe başlamış, vereceğinin sonunu vermiş ve artık âleme verebilecek, milletlerin asırlardanberi çalınmış hürriyet haklarından başka bir şey kalmamıştır.

Zaten sizin anladığınız manada onun ölmesini bekleseydik, meselâ Lozanda biz onun tırnaklarından bir parçasını daha sökecek yerde, o bize bünyesinden bir takım unmaz hastalıklar açılıyabilirdi.

Hüseyin Cahit Beyin cevaplarında da yer tutan ve bizde eskidenberi pek yerleşmiş olan bir kanaata da kısaca ilişmek isterim. Umumi telâkkiye göe Avrupa medeniyeti bir kül olmakla beraber bunun içinde bir Fransız, bir Alman, bir İngiliz milleti hususiyetlerini tamamilen muhafaza

(1) Fikir Hareketleri. Sayı 35. Sahife 138.

etmişlerdir. Binaenaleyh bizim de milli gayemiz Avrupa camiasına karışmak ve fakat bu camia içinde milli hususiyetlerimizi muhafaza etmek olmalıdır.

Hayır! bu hüküm bu kadar basit verilemez. Evvelâ Avrupa camiası içinde milletlerin hars ve muâşeret bahsında temsil ettikleri âşikâr hususiyet bizi alâkadar etmez. Bizi alâkadar eden Avrupa sikletinin şamil ve müşterek vasfıdır. Bu vasf ise müstemlekeciliktir. Bizim hücum ettiğimiz vasf ise bu müşterek cephe. Filvaki bir İngiliz, bir Fransız veya Almanın musiki zevkinde, yahut şarap içişinde farklar vardır amma, bu milletlerin heyeti umumiyesi müstemlekeci ve hepsi de tahakkümlelerini müstemleke istismarlarına istinat ettirirler. Zaten bu müstemlekeciliği kaldırın, o kalabalık ve modern Almanya, derhal Alman ormanında kaybolur ve mağrur İngiltere Lortların av ormanlarını tarlalara döndürerek çiftçileşir. Fransada ise arap ve zenci kanı bu memleketin damarlarını beslemezse Banque de Franse'in altın hazinesi kendiliğinden akar gider ve Paris olsa olsa dantelâ veya sun'î çiçekçilikle yaşayan bir sessiz provens şehri olur.

Hayır! Avrupa milletlerinin milli hususiyetlerini aramak bizim niçin vazifemiz olsun? Bizim asırlık istismarımız bu milli hususiyetlerden gelmiyor ki? Biz Avrupanın müşterek cephesinin, müstemlekeci ve sermayeci tahakkümünün cihan mikyasında reaksiyonunu ifade eden bir hareketin milletçe mümessiliyiz. Avrupa camiasında yerimizi alalım sözünün evvelâ bu bakımdan manasını tayin etmek lâzımdır, yani müstemlekeci mi olalım! Avrupa cihanşümul tahakkümünün devamına bir destek mi olalım?

Biz Hüseyin Cahit Beyin dediği gibi basit, iptidai, sathî, aculâne hükümlerimizle vaziyeti böyle tasnif ediyoruz. Acaba Hüseyin Cahit Bey mürekkep, yüksek, derin ve müteenni hükümlerle işi nasıl mütalea buyuyorlar?

Hüseyin Cahit Bey fikir ve metod itibarile Kadro sınıfında bulunmaktansa Üniversitemize gelen Avrupalı profesörler sınıfında bulunmayı tercih ediyorlar. Bittabi buna ne denebilir. Biz ilimde metodun ve tekniğin en son verimlerini getirmelerini temenni ettiğimiz bu muhterem ecnebilere hürmetimizi biz de dilimiz döndüğ kadar ifade ettik (1). Fakat bu hiç bir zaman bizim ecnebi professörler safında bulunmamız demek değildir. Bu muhterem müderrislerden iktisat ve içtimaiyat kürsülerinde çalışanlarla noktai nazar farklarımızı karşı karşıya ve tam bir ilim müsahahası içinde iki uzun içtimada karşılıklı izaha çalıştık. Bu izah ve münakâşaların bize verdiği intibalara göre Hüseyin Cahit Beye halisane yalnız şukadarını söylemek isterim ki, kendisinin bu misafirlerimiz sınıfında yer almak istemesi kendi vaziyetini müdafaa bakımından hiç te elverişli olmayacaktır. Meselâ bu zevat kendisine derlerse ki:

(1) Kadro, Sayı 29. Yeni devletin fonksiyonları. Yazan: Şevket Süreyya.

— Milletlerle millîlerin münasebatında hiç bir iktisadî istismar mevzuu bahsedilirdi. Bu münasebetlerde bugüne kadar görülen sadece teşriki mesaldır ibarettir. Binaenaleyh ne emperyalizm, ne de istismar vardır! Acaba Türk milletinin bir ferdi olmak sıfatı ile Hüseyin Cahit Bey, Lozan muahedesi'nin iktisadî kurtuluşumuzu temine matuf prensiplerini unuttur ve bu Avrupalıya hakikaten:

— Lebbeyk!...
diyebilir mi?

Hüseyin Cahit Beyin Kadroya cevapları Fikir Hareketlerinin 36 ncı sayısında da devam ediyor. Burada bilhassa Nitti'nin müdafaası yapılıyor. Herkes bilir ki Fikir Hareketlerinin sayfeleri bilhassa Nitti, Comte Sforza ve Hüseyin Cahit Beyin yazıları ile dolmaktadır. Bu iki cenebi eski İtalyan ricalindendir ve faşizm her ikisini de kapı dışarı etmiştir.

Hüseyin Cahit Bey, siyasetleri memleketlerinde bile iflâs eden bu iki liberal İtalyanın dehalarına kanidir ve bizim bu siyaset iflâsına işaret etmemiz her nedense gücüne gitmiştir. Hüseyin Cahit Beyin bu tehevürü bana Fikir Hareketlerinin ilk numarasını yeniden hatırlattı. Bu nüshanın baş sayfasında Nitti'nin Türk inkılâbına ait bir yazısı vardı. Aynı sayının son yazısında ise Hüseyin Cahit Bey hülâsatan:

— Şevket Süreyya Bey isimli bir zat Türk inkılâbından bahseden yazılar yazıyor. Ne hakla? Şevket Süreyya Bey bir şef midir? Türk inkılâbından ve ideolojisinden nasıl ve ne salâhiyetle bahseder? diyordu.

O zamanlar bu yazılar bana garip görünmüştü. Çünkü Mösyü Nitti hem şef, hattâ hem de Türk olmadığı halde Türk inkılâbından bahsetmeğe salâhiyeti oluyor da, bizim bu inkılâp üstündeki düşüncelerimizi izaha ne için hakkımız olmuyor, bir türlü kavrayamamışım. Şimdi Nitti için yapılan müdafaaları okurken yine böyle bir halet içindeyim.

— Nitti'nin siyaseti kendi memleketinde bile iflâs etmiştir!

demek acaba Hüseyin Cahit Bey'e karşı neden bu kadar büyük cürüm oluyor (1). Hem onun memleketinden kovulması da bir kahramanlıkmış. Nitekim Marks, Lenin, Mithat Paşa ve saire de memleketlerinin haricinde yaşamaya mecbur olmuşlar. Fakat ben zannediyorum ki bu son sayılan şahsiyetler ileri bir rejimi tesis için geri bir rejime karşı memleket haricinde kalmışlar ve sonra kendilerinden evvelki rejimi devirip, kendi ileri içtimâî şekillerini bu yıkılan eski nizamın enkazı üstüne kurmak istemişler, yahut kurmuşlardır. Halbuki Mösyü Nitti ve şürekâsı, acaba İtalya için mevcut eski rejim yerine ileri ve daha sol bir nizamı tesis için mi vatan hududu haricindeki otellerde yaşıyorlar, yoksa bunlar bilâkis daha yeni, daha sol bir hareketin darbesiyle mi vatan topraklarından kovulmuşlardır? Filvaki Hüseyin Cahit Bey:

(1) Fikir Hareketlerinin yine bu en son nüshasında Sforza'nın, eski İtalyan liberal kabinesinin siyaseti doğru olup, bilâkis faşizmin yanlış siyaset götüğüne dair makalesi münderiçtir!.

— Evet. Eski liberalizm, çok âlâ bir şeydi. Ondan yeni, ondan mükemmel dünya yüzüne bir şey gelmemiştir ve gelmeyecektir!

diyecektir amma, biz artık bu kadarını ciddiye almayız ve bu sözleri de sanki Nitti veya Cioletti'den Fikir Hareketleri sayfelerine usulen nakil ve tercüme olunmuş mümasil cümlelerden biri telâkki eder, geçeriz.

Maamafih âşikâr bir şeydir ki, matbuat cephesinde yer almış bir Türk münevverinin, Türk vatandaşlarına yabancı bir memleketin yeni rejimini tlikin etmesi ne kadar münasebetsizse eski rejimi müdafaa etmesi de o kadar manasızdır. Bize rejim itibarile hem eski İtalya, hem yeni İtalya, hem eski Rusya, hem yeni Rusya, hem eski Fransa, hem yeni Fransa o kadar yabancıdır. Mussolini kabinesi mi İtalya için faydalıdır, yoksa Nitti kabinesi mi? Fakat Hüseyin Cahit Bey! 1934 Türkiyesinde Türk okuyucusuna sunulacak daha yakın bir şey bulamadınız mı? Yoksa fikir ve fikir hareketi denilen şeyin kıymetini bu kadar ucuzlatmak vatana yeni bir himetiniz mi olacaktır?

Maamafih Hüseyin Cahit Beyin yazı taktiği lâykile bilinirse «Fikir Hareketleri» nde haykıran ruhun hakiki hedefi daha iyi anlaşılır. Bu taktik, Hüseyin Cahit Beyin kendisine ve belki de başkalarına pek mürekkep görünebilir. Fakat hakikatta bunun mekanizması gayet basittir: Başkasının dilile ve başkasından bahseder gibi yaparak muhatabına veya muhitine kendi ruhi tehevvrlerini haykırmak!

Hüseyin Cahit Bey bu taktiği hem şahsi münakaşalarında, hem fikir telkinlerinde kullanır. Meselâ şu cümleleri okuyalım: (1)

«Türk inkilâbının ideolojisi... Türk münevverini pek cezbedecek bir mevzu. Bir tarafta Kadro.. Diğer tarafta her inkilâpta görülen bir takım «arriviste şarlatanlar...»

«Maamafih bu şarlatanlık bir takım hünerli suretlerde yapılmak isteniyor.

«Meselâ pek hassas ve uyanık olan milliyet hislerimizi gıcıklamak yolu...

«Herkesten üstün olmak için kimseye benzememek arzuları...

«Bütün cihana örnek ve önayak olmak arzuları...»

Siz şimdi ağyarından tecrit olunmuş bu satırları okuduktan sonra Hüseyin Cahit Beyin şarlatanlık dediği şeyi neye mal edersiniz, Kadroya mı? Yoksa «Diğer taraftan her inkilâpta görülen bir takım arriviste şarlatanlar»a mı? Yoksa inkilâbımızın başka inkilâplara benzememek, cihana örnek olmak vaşflarına mı? Âşikâr bir şebeke bu cümlelerde «Diğer taraftan bir takım şarlatanlar» sadece hedefi ve maksadı perdelemek için kullanılmış ve maskedir ve bu maske arkasından Hüseyin Cahit Bey filvaki evvelâ Kadroya, fakat onun da arkasından sevmediği ve benimsemediği bütün yeni mefhumlara haykırıyor.

Aynı taktik zahiren Türkiye ile hiç alâkadar değilmiş gibi görünen ve bir takım hüviyeti meşkûk ecnebilerin imzalarını taşıyan yazılarda da ha-

(1) Fikir Hareketleri. Sayı 37.

kimdir. Bakarsınız ki bir ecnebi yazısı Fikir Hareketleri sahifelerinde ya liberalizmi, ya parlamantarizmi müdafaa eder. Ya liberal demokrasilerin lehinde, ya diktatörlüklerin aleyhinde bulunur. Filvaki bütün bu yazılar, başka memleketlerde ve başka memleketler için yazılmıştır. Hattâ İstanbulda neşrolunan bir mecmuada nasıl yer bulduğuna da hayret edersiniz. Fakat hayır! Bu işin sadece zahiridir. Hakikatte bu sahifelerde konuşan Hüseyin Cahit Beyin öz ruhudur ve bu ruhu bizde anlıyanlar, benimsemiyenler, hattâ koruyanlar yoktur denemez. Fakat bütün bunlara rağmen şu da hakikattir ki bu telmih ve micaz sanatı şarkta yeni değil, eskidir. Hattâ bizzat Hüseyin Cahit Bey gençliğinde, o zaman hem Meşrutiyet hareketine, hem de bizzat şahsına karşı kullanılan bu kötülemiş tenkit tarzına karşı uzun zaman mücadele etmek mecburiyetinde kalmıştı. Şimdi aynı taktiğin kendileri tarafından bugünün şartlarına karşı bir silâh gibi kullanılması, her şeyden evvel Hüseyin Cahit Bey hesabına hazindir.

Türkiyede en büyük ve en emniyetli kredi kaynağı devlettir ve yeni bir devlet kredileri siyaseti, yarınki maliye plân ve siyasetimizin de mucizeli unsuru olacaktır.

Kronik :

İçtimaî Zihniyet.

«İçtimaî şekiller mi içtimaî zihniyeti doğurur, yoksa içtimaî zihniyet mi içtimaî şekillerden daha evvel doğar» meselesi, son asırdaki bütün ihtiraslı fikir araştırmalarının hemen hemen mihveridir denilebilir. Fakat içinde yaşadığımız devir, ilmin bu objektif fikir mevzuuna şimdi yeni bir istikamet verilmesini zaruri kılıyor: ister içtimaî şekiller içtimaî zihniyeti doğursun, ister içtimaî zihniyet içtimaî şekillere vücut versin, bugünün hareket adamı için asıl olan, hem içtimaî şekilleri, hem içtimaî zihniyeti, kendi cemiyetinin talep ve ihtiyaçlarına göre bizzat tesis etmektir.

Bunun içindir ki şimdi dünyanın her yerinde, hem içtimaî şekillerin, hem içtimaî zihniyetin yaratılması işi, muayyen bir plân dahilinde, hâkim ve müdebbir bir kuvvetin iradesine tâbi kılınmaktadır.

Bu bir vaziyettir ki, cihanın bugünkü gidişinde geri kalmamak isteyen her cemiyetin menfaati ona intibak etmekten ibarettir.

Yeni Türkiyenin, içtimaî zihniyetinin teşekkülünde müessir olan bütün vasıtaları, yani matbuatı, radyoyu, filmi ve diğer her nevi telkin vasıtalarını yeni bir kanunla devletin sistemli kontrolü altına alması, hem içtimaî müesseseleri, hem içtimaî zihniyeti yeni esaslara göre yaratmak hamlesinin bizim memleketimizde de bir tezahürü idi. Bu hareket her nedense bir kısım münevverlere demokratik, diğer bir kısım münevverlere de anti-demokratik bir hareket olarak görüldü. Halbuki bizim anla-

yışımıza göre bu hareket sadece inkılâpçı bir harekettir.

Evvelâ şu itibarla inkılâpçıdır ki, bütün ondokuzuncu asır imtidadınca devlet otoritesinin haricinde yaşadığı kabul olunan bütün telkin şekillerini ve vasıtalarını, devletin vasıtasız kontrolü altına almıştır. Saniyen bu hareket şu itibarla da anti-demokratik değildir ki, onun bütün mevzuu, «halk», halkın zihniyeti ve ahlâkı üstünde zorbalıkla tahakküm eden ve başıboş yaşayan bütün zararlı telkin ve tesir şekillerinin istibdadından kurtarmaktır.

Yeni kanun, cihanın bütün ileri hareketlerine damgasını vuran yeni bir zihniyetin ifadesidir. Şimdi bu zihniyetin yeni bir şekil ve teşkilât ile de tamamlanması lâzımdır. Yani devlet emrinde film, devlet emrinde radyo ve halkın menfaatlerini birinci plânda tutan devlet emrinde matbuat, devlet emrinde güzel sanatlar... ve saire.

Filhakika biz film ve radyo sanayisinin, bütün matbuat cihazlarının bugünkü şartlar altında devlet mülkiyeti altına geçmesini ameli bulmuyoruz. Fakat gerek film, gerek radyo, gerek diğer neşir vasıtalarında inkılâpçı zihniyetin ve devletçilik disiplininin kayıtsız ve şartsız hâkim olması için bir mani de düşünmüyoruz. Çünkü evvelâ bu vasıtalar, inkılâpçı zihniyetin her an kuvvetli, zinde, uyanık ve müteaddi olmasına bağlıdır. Bunun içindir ki biz yeni kanunun manasında, Büyük Meclisin yeni ve inkılâpçı bir hamlesini görüyor ve onun bütün tekemmül ve tatbik hamlelerinin de aynı şümüllü hızla ilerliyeceğine inanıyoruz. Ş. S. ...

İmtiyaz sahibi: Yakup Kadri — Neşriyat müdürü: Dr. Vedat Nedim

Matbaacılık ve Neşriyat T. A. Ş. — İstanbul